

Nr. 12 (422), 24 - 30 martie 1998

Polemici: pag. 10-11

**Gabriel Andreescu -
dr. Ioan Gându**

Drept la replică: pag. 13

**Pavel Câmpeanu
răspunde lui Gh. Grigurcu**

Strobe Talbott

**Adjunctul secretarului de stat al
SUA în România** pag. 7

**Comentarii politice: Andrei Cornea,
Emil Hurezeanu, Stelian Tănase** pag. 3, 5

Vizita de săptămîna trecută, la București, a adjunctului secretarului de stat al Statelor Unite, Strobe Talbott, ar putea fi inclusă în seria de aculări pozitive pe care România și-a propus-o, avînd ca țintă invitarea noastră de a adera la NATO. În discursul său rostit la Universitatea din București, înaltul demnitar american s-a arătat mulțumit de evoluția țării noastre, care „a făcut progrese extraordinare într-o perioadă de timp extraordinar de scurtă și întîmpinînd greutăți extraordinare”. Această afirmație, venită dinspre Casa Albă tocmai într-un moment de mare impas pentru România, cînd toate acele progrese sînt puse în cauză de o criză politică acută, nu trebuie să ne facă să ne închipuim că administrația americană nu cunoaște sau ignoră evoluția nefericită din viața noastră politică. Cu toate acestea (sau poate tocmai de aceea), se ivește acum pentru România o șansă unică pe care nici un politician n-ar trebui s-o ignore: este neșansa situației din nou explozive în Balcani, prin escaladarea conflictelor din Kosovo, care a pus în stare de alertă Statele Unite. Nu degeaba, chiar la începutul discursului său, Talbott a amintit de cele două „războaie mondiale care au costat viețile a peste jumătate de milion de americani”, ca și de războiul rece, care „a costat Statele Unite echivalentul a peste 13.000 de miliarde de dolari”. Cu alte cuvinte, politica actuală americană se axează pe prevenirea conflictelor, dovedită a fi pentru toți mai puțin costisitoare decît stoparea lor, la care se adaugă nota de plată necesară vindecării rănilor. Acesta este, în fond, conținutul Planului de Acțiune pentru Europa de Sud-Est, lansat recent de președintele Clinton și pe care emisarul său, Talbott, l-a anunțat nu numai la București, ci și la Sofia și Skoplje: „sprijinirea consolidării reformei în fiecare stat în parte, promovarea cooperării în cadrul regiunii și integrarea regiunii în Europa, în ansamblu”.

Tensionarea situației din Kosovo, văzută ca un pericol al unui al patrulea război în Balcani, în acest secol, a determinat administrația americană să reconsidere rapid și cu atenție mărită sudul Europei. De aceea, nu trebuie socotit o întîmplare faptul că vizita în regiune a adjunctului secretarului de stat al SUA a fost precedată de cea a amiralului Lopez, comandantul marinei militare a SUA a flancului sudic al NATO. Așa se face că „ușa des-

RODICA PALADE

Încă o șansă?

chisă” a Alianței, principiu enunțat vara trecută la Madrid, devine pentru România o realitate tot mai evidentă, în sprijinul căreia nici un efort intern n-ar trebui cruțat. „Acest secol a stabilit că Europa în ansamblul său nu se poate bucura de pace fără un flanc sudic stabil, iar săptămînile din urmă ne-au reamintit de rolul crucial și pozitiv al țării dumneavoastră în această parte a Continentului” — a precizat, fără echivoc, Strobe Talbott.

Includerea țării noastre ca membru „în cea mai reușită alianță militară și politică din istorie”, înțelesă în acest moment de Casa Albă ca răspuns la provocarea Kosovo, ar trebui să se suprapună aspirației României de a se smulge, pentru totdeauna, din mlaștina în care s-a zbătut o jumătate de secol.

Din păcate, situația din țară dă semne că și de această dată am putea îrosi șansa (căci irosirea șanselor pare să fie solida noastră specialitate), aparent numai din cauza certurilor mărunte și

**BOGDAN HOSSU, președintele
cartelului sindical ALFA** pag. 6-7

meshchine ale politicianilor. Prinși în capcana ambițiilor de partid, animați de procentele unor sondaje dubioase și captivi ai micului ecran în care se imbulzesc seară de seară, politicienii noștri, cum se spune, „își fac ambiția”, care, în acest moment se intrupează în a-l suprima pe Ciorbea sau a-l menține. Între aceste două „ambiiții”, progresele făcute de România se surpă unul cîte unul, iar întoarcerea la tabloul de dinainte de alegerile din '96 devine o realitate tot mai sumbră (vezi, de pildă, respingerea în Senat a *Ordonanței 22*). Concomitent, parlamentarii își votează lefuri foarte mari și indexabile lunar. Procesiuni de preoți ortodocși (absente nu doar în timpul terorii ceaștiste, cînd se dărîmau biserici, dar și în vremea singeroaselor mineriade sau a evenimentelor tragice de la Tg. Mureș) amenință că nu va fi pace de vreme ce biserica soră greco-catolică este repusă în drepturi prin justiție.

Alegerile anticipate în care, inițial, majoritatea spectrului politic a văzut un dezastru par astăzi singura soluție. O campanie electorală camuflată biciuie din nou populația tot mai deabusolată și mai sleită de sărăcie. Reforma, și așa întîrziată, s-a împotmolit între declarații contradictorii, măsuri luate și retractate, o birocrație care blochează pînă și respirația, un buget cu greu cîrpit, pentru a cărui respingere mulți „politicieni-patrioți” s-au antrenat deja în mass-media. La Cotroceni, ca într-un spațiu protejat, ceremoniile așa-zis consultative se succed regulat și senin, parcă fără legătură cu haosul ce se așterne în țară.

Iată de ce n-ar fi exclus ca, în derularea tot mai rapidă a evenimentelor, Statele Unite, în căutarea unui aliat puternic în Europa de Sud-Est, să aleagă Bulgaria. Unde, acum, e liniște, iar reforma înaintează. Și-atunci, dezideratul nostru s-ar putea să devină „bulgarizarea”.

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Doamnei
Gabriela Adameșteanu
redactor-șef al revistei „22”

Am citit dreptul la replică al doamnei decan Mihaela Miroiu de la Facultatea de Științe Politice a Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative și am rămas nedumerit de o aserțiune a domniei sale (ca replică la afirmarea că această școală ar fi o descendență a Academiei „Ștefan Gheorghiu”): „Avem printre noi membri ai Alianței Civice și ai altor ONG-uri active”.

Nu cunoșteam acest lucru. De aceea rugăm pe eventualii simpatizanți AC de la facultatea respectivă să treacă pe la sediul filialei noastre (Piața Amzei 13, București, tel: 659.59.09) pentru a-și clarifica apartenența la asociația noastră.

Pînă atunci, considerăm aserțiunea doamnei decan doar un exercițiu de afirmare a unei echidistanțe necesare.

Florin Niculescu
președintele filialei
Alianței Civice – București,
martie 1998

Doamnei
Gabriela Adameșteanu,

Situația nefericită a României, precum și încercarea de a clarifica lucrurile – nimic altceva – mă fac să vă scriu. Dacă alte scrisori pe care le-am trimis „22”-ului au fost cenzurate, se pare, obiectiv – aș vrea să cred că actuala epistolă își poate găsi loc în paginile revistei.

România se află într-o situație dezastruoasă, după un război mai devastator ca toate războaiele, comunismul – Corneliu Coposu spunea: „*marxism-leninismul a fost mai grav pentru sud-estul Europei decît al doilea război mondial*”. Serioasa criză economică și morală de după 1989 (sau nov. 1996) nu poate fi depășită pentru că pretinsa unitate românească nu funcționează. România este dezbinată în mod fatal. Poporul român îi lipsește cultura politică, hotărîrea, educația, unitatea și ordinea (pe care le au germanii – ei refăcîndu-și țara în doar 10 ani după al doilea război mondial) pentru a ieși din marasmul actual.

Așa că este de neînțeles poziția presei democratice românești care acuză guvernul Ciorbea pentru conducerea autoritară, „nedemocratică”, mai ales în relațiile cu parlamentul. Este de neînțeles această poziție pentru că într-o situație delicată nu sînt permise tergiversările, discuțiile sterile și interminabile – generatoare de încetiniri, împotmoliri (cazuri normale într-o țară cu condiții economico-politice normale). România are nevoie de rapiditate, hotărîre, fermitate.

Astăzi, în acest început de an, situația PD seamănă, *mutatis mutandis*, cu cea a Partidului Comunist din Franța, care, aflîndu-se la putere (în guvernul socialist al lui Lionel Jospin), sprijină grevelor și demonstrațiile împotriva propriului guvern.

PD se află astfel într-o ipocrită, nerușinată ipostază tridimensională: guvernant – conducînd, hotărînd, promovîndu-și propriile interese; opozant – protestînd și făcînd campanie electorală; arbitru – măsurînd, judecînd, condamnînd un guvern democrat, primul guvern democrat după 45 + 7 ani.

Din noiembrie 1996, PD duce o campanie agresivă de discreditare a CDR și PNȚCD – și, de aceea, îl atacă pe premierul Victor Ciorbea. Acest partid de intriganți nu a făcut nimic din noiembrie 1996 decît să critice și să știrbească autoritatea guvernului Ciorbea. PD a luat totdeauna apărarea (cu excepția taxei Bădescu) celor afectați de deciziile cabinetului Ciorbea – demolîndu-i credibilitatea, chiar buna intenție,

adunîndu-și, în schimb, capital politic.

Nu vede nimeni că PD defăimează pe orice cale PNȚCD și CDR?

Mafiile securiste din anturajul PD și-au spus cuvîntul în criza majoră declanșată (spre sfîrșitul anului 1997) într-o perioadă de maximă importanță pentru România. Procesul reformator a fost demolat, întîrziat – guvernul Ciorbea fiind pus în postura de a nu mai putea duce o necesară, puternică politică reformistă. De ciștigat au doar cercurile ce se învîrt în jurul PD și al celorlalte partide de stînga (în principal PDSR și PRM) – cercuri aflate în presupusă legătură cu Moscova (e interesant interesul „subit” al Rusiei pentru România, în speță, investiția de 300 milioane dolari la rafinăria de la Dărmănești). Mai trebuie sesizat momentul producerii crizei (cazurile Severin, Bădescu), în a doua jumătate a anului 1997, cînd România făcuse pași decisivi pentru apropierea de structurile occidentale. Mașinațiile subterane ale PD, într-un moment de calm politic, au dus la criza actuală, PD ieșind din guvern. S-a reușit crearea impresiei unei Români instabile politic și a unui guvern Ciorbea lenes și neperformant. PD reușește și altceva: nu mai este îndatorat în a vota lege importante ale CDR, precum cea privitoare la restituție și cea a accesului la dosarele Securității – legi care periclitau suportul de imagine și cel economic ale cercurilor securiste din jurul PD.

Pentru că mulți visează o apropiere de Franța și pentru că se exagerează în chestiunea premier/primar a lui Victor Ciorbea – e bine de amintit că unul dintre premierii de acum cîțiva ani ai Franței (posibil Alain Juppé) era în același timp primar de Bordeaux.

Acest cal troian, PD, a profitat de o conjunctură nefavorabilă Convenției Democratice pentru a lovi – după ce această din urmă luase PD la conducerea țării.

Se vede bine astfel lipsa unor puternice forțe politice de dreapta care să se contraponă acțiunilor și obiectivelor stîngii. Astăzi, cînd toate forțele de stînga lovesc în guvernul României, e momentul ca partidele de dreapta să se solidarizeze și să tempereze atacurile virulente ale stîngii.

Cine sînt, însă, cei care atacă guvernul Ciorbea? Petre Roman („copilul teribil al nomenclaturii comuniste”; fiul lui Valter Roman – unul dintre cei care au venit în România cu trupele sovietice de ocupație), Silviu Brucan (despre care Corneliu Coposu spunea: „*Nu-i păstrez nici o ranchiună, deși, în calitatea de redactor-șef adjunct la Știința, a cerut condamnarea mea la moarte în fața Tribunalului Militar*”), Ion Iliescu (școlit și înregimentat la Moscova), C.V. Tudor (poet de curte al dictatorului Ceaușescu), C.T. Popescu și Dumitru Tinu de la *Adevărul* (ziarul care în 1990 aplauda „eliberarea” Bucureștiului de către mineri; ziarul care duce o campanie împotriva UDMR și a maghiarimii – „problema” Ardealului îi privește doar pe ardeleni; regățenii ar trebui să fie mai rezervați în această „problemă”).

În ceea ce privește partidul lui Roman, acesta cuprinde o paletă vastă de figuri: T. Bădescu – populist ieftin, omul cu tăblița; M. Dărie – securistul „bun” de la Fundeni; A. Severin (ministru cu spionii); R. Berceanu, Al. Săssu, V. Babuc – ofițerii de șoc ai conducătorului de partid.

S-a ajuns la nefirească situație în care pedigiții se declară mai reformatori ca reformiștii, iar Silviu Brucan ne învață ce este capitalismul.

Guvernul Ciorbea se află într-o situație de blocaj decizional, de oprire a procesului reformist, alimentînd artificial campania de discreditare a CDR dusă de PD. Zilele guvernului Ciorbea sînt numărate și ar fi o greșeală a PNȚCD dacă ar crede în bunăvoința PD și dacă ar forma un nou guvern. Acum e nevoie de o demisie și de nedoritele alegeri an-

ticipate – alegeri pe care oricum PD-ul le va provoca atunci cînd își va fi refăcut procentajul în sondaje.

Există o altă similitudine cu Franța: după revoluția de la 1789, revoluționarii iacobini au urmat 3 direcții după 3 mari lideri: Hébert, Robespierre, Danton. Robespierriștii, de centru-dreapta, l-au condamnat și executat pe hébertiștii, de extremă stîngă, ultrateroriști. Nu este, din păcate, cazul României, unde CDR de centru-dreapta e șantajat și ținut în șah de minorul PD...

Cu deosebită stimă,

Alexandru Brok,
student la Istorie
Alba Iulia, 24 februarie 1998

Stimate domnule
Andrei Cornea,

Am citit cu mult interes editorialul dv. „Cerc vicios” și am constatat că din construcția perfectă pe care ați realizat-o lipsește tocmai elementul generator, după neautorizata mea părere. Acesta este FPS, mai precis, dubla sa calitate de administrator al proprietății de stat și de lichidator al acesteia. Oare chiar se așteaptă cineva ca miile de angajați ai acestor instituții care, pe lîngă salarii, mai beneficiază de alte avantaje consistente, în calitate de membri în diferite AGA sau CA, să contribuie la lichidarea proprietății de stat și implicit la desființarea propriilor surse de venit? Și-l poate imagina cineva pe domnul Sorin Dimitriu sau pe ultimul dumnealui angajat al cărui venit lunar se ridică la cîteva salarii medii pe economie ducîndu-se acasă senin să își anuțe familia că de a doua zi urmează să intre în șomaj deoarece a reușit să privatizeze toate societățile comerciale de care răspundea pe linie de serviciu? (...)

FPS este singurul care ar putea rupe acest cerc vicios pe care tot el l-a generat. Mijloacele există și îi stau la îndemînă: Bursa de valori și cea secundară (OTC). Nu lipsește decît (bună)voința de a ceda creditorilor pachete de acțiuni în contul datoriilor debitorilor pieței al căror proprietar este. În acest fel vom asista fie la fluidizarea pieței de capital – dacă creditorii vor dori să transforme acțiunile debitorilor în bani –, fie la sporirea volumului investițiilor – dacă creditorii vor fi interesați de relansarea foștilor debitori la care au devenit acționari. Ambele cazuri sînt de preferat actualului blocaj financiar întîrziat de inerția FPS și ar constitui un semn care ar curci încrederea tuturor.

prof. Nicolae Cuță
Craiova, 28 februarie 1998

ERATĂ

În articolul „Fapte uitate în dezbaterile Procese 46 – Sentințe 49 – Recursuri 97”, de Ileana Vrancea, apărut în numărul 9/3 martie 1998, s-au tipărit în mod eronat următoarele rînduri:

– la p. 13, col. IV, sfîrșitul alineatului 2, în citatul din rezoluția Maresalului Antonescu se va citi: „*Ordinul meu a fost să se deporteze toți evreii*” (și nu „*Ordinul meu a fost să se deporteze evreii*”, așa cum din eroare a apărut);

– la p. 13, col. IV, la începutul alineatului 3 (*Dar ordinul...*), rîndul 4 se va citi: „*nu a putut fi îndeplinit în întregime*” (și nu „*ordinul nu a putut fi îndeplinit*”, așa cum din eroare a apărut);

– la p.14, col. II, par. 3, rîndul 16, se va citi: „*l-a creat pe Iehova în conformitate cu natura omenească*” (și nu „*în conformitate cu natura românească*”, așa cum din eroare a apărut).

Cerem scuze autoarei și cititorilor.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abonată la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12 (menționînd CODUL SWIFT: CBTRROBU);
(pentru dolari în contul 4024009230,
pentru mărci în contul 4024009231,
pentru franci francezi în contul 4024009235,
pentru lire sterline în contul 4024009232,
pentru franci elvețieni în contul 4024009233,
pentru lire italiene în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonații cărora le stă în putință acest lucru ca plățile care se fac prin cec (nu virament) să se facă prin cecuri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin cecuri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa	80 \$	40 \$	20 \$
– Europa occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
– SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.
Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPE) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

PREȚURI LA ABONAMENTUL INTERNE

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, foști deținuți politici și veterani de război:

- Numai 12.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere 38%);
- Numai 9.500 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție (reducere 51%).

Acest program este subvenționat de Asociația Est-Libertés PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea,

- 15.000 lei pe 3 luni (reducere 23%), cu expediere la domiciliu;
- 12.000 lei pe 3 luni (reducere 38%), cu ridicare de la redacție.

Cei interesați sînt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa: Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București. Adevîrîțele (talon de pensie, adevîrîțe școlare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: Revista „22”

Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

MĂRIRILE DE PREȚ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTUL DEJA ACHITAT

EMIL HUREZEANU

Contemporanii și ideea anti-europeană

La București domnește o stare generală de ebrietate politică. Sondaje de opinie, din ce în ce mai autorizate, indică o creștere uluitoare de popularitate a PD, o creștere relativă, dar pornind de la un scor oricum bun, a PDSR. Avînt a luat și PRM. Scad în schimb, derutant, șansele electorale ale Convenției și ale PNȚCD, în primul rînd. Pe acest fundal, se clădesc rapid iluzii, se fac desigur proiecte, se formulează declarații încrezătoare și, în schimb, vorba curtierului de la cazino, *rien va plus* în materie de reformă. Una din cele mai încăpăținate obsesii emanate de impasul politic din România este avîntul stîngii. Bazîndu-se pe tot felul de indicii demoscopici și mai ales pe deruta Convenției Democratice și starea de spirit a unei populații care e gata să respingă acum orice guvernare, află vreme cît rezultatele pozitive ale reformei n-au venit la împlinire, cu un ochi spre Europa Occidentală, unde alternața social-democrație pare să fi devenit regula, partidele de stînga românești au motive să devină tot mai încrezătoare în șansele lor. Între persoanele favorite de subiecții ultimului sondaj de opinie al institutului specializat al Academiei Române, pentru funcția de prim-ministru, prima poziție este ocupată de Theodor Stolojan, a doua de Petre Roman, și de-abia a treia de un politician de dreapta, actualul premier Ciorbea. O întîlnire recentă la Cotroceni, între șeful statului și liderii PDSR, ne-a atras atenția și asupra unui element ce ține mai mult de atmosfera vieții politice românești: domnul Constantinescu și-a început alocuțiunea de gazdă cîț se poate de politico. Cuvintele sale adresate domnului Iliescu conțineau însă o supradoză discutabilă de bunăvoință, situație care indică îngrijorarea prezidențială față de evoluția politică din România, în care de votul PDSR depinde și adoptarea bugetului, și chiar transformarea în realitate a singurei soluții politice care se impune pentru deblocarea actualei crize guvernamentale: alegerile anticipate. Domnul Iliescu le dorește la toamnă sau în primăvara lui 1999, anunțînd că e gata să sprijine pînă atunci un guvern independent, așa cum sugera oarecum și președintele PNȚCD, Ion Diaconescu. Constatăm și ne mirăm cu voce tare: la 15 luni de la victoria detașată a forțelor democratice în România și în absența unor reacții sociale sau dereglări politice majore, de PDSR și Ion Iliescu au ajuns să aibă mare nevoie, deopotrivă PD și PNȚCD!

Între timp, *Ordonanța de urgență nr. 22* a guvernului Ciorbea a fost respinsă de Senat: senatorii PD și din opoziție, la care s-au alăturat și reprezentanții ai Convenției (1) au aruncat însă apă din covată cu copil cu tot, cum se spune; nu i-au anulat domnului Ciorbea doar cumulul de funcții, ci au respins de plano toate reglementările de tip european privind inscripțiile bilingve, în limbile minorităților, și alte dispoziții privind autonomia locală.

Asistăm așadar la conturarea tot mai apăsătoare, nu doar a proiectelor stîngii reunite, o realitate încă depărtată și improbabilă, dar și la începutul punerii în practică a unor politici de stînga, demagogice și populiste, amintind vremurile FSN-ului matricial, Iliescu-Roman-Stolojan. După votul de respingere a *Ordonanței nr. 22*, doi lideri UDMR au tras, alături de secretarul general al guvernului, Remus Oprîș, singurele concluzii politice realiste și raționale. Ei au deplins reculul anti-european al acestui vot, adoptat în atmosfera de euforie a schimbărilor în forță, para-democratice, întreprinut de PD, cu complicitatea mai mult sau mai puțin expresă a partidelor de stînga. Cu gîndul doar la debarcarea

lui Victor Ciorbea, ca niște tineri sportivi și bronzai practicînd surfing pe valurile azurii ale vreunei coaste californiene, cadrele PD-iste tind să uite fondul unui act normativ de importanța *Ordonanței nr. 22* și, în general, impoștura deliberată a exotismului politic pe care-l substituie de două luni încoace realității reformei, cu ochii mai mult spre galeria care le studiază admirativ mușchii și prospețimea.

Gîndul mării izbînzii tactice de-acum, care nu ține încă loc de victorie electorală, totuși, îi face pe PD-iști ațîț de încrezători în viitorul de aur al social-democrației, încît probabil că ipotiza unor alianțe cu foștii dușmani, dar nu de clasă ci din interiorul aceleiași clase, Iliescu și Meleşcanu, nu le mai creează probleme doctrinare.

Și accesele grandomane și de nervi ale fostului președinte Iliescu, și zîmbetul tot mai distributiv al domnului Meleşcanu anunță aceeași tendință, pe care revenirea unui social-democrat aflîț de independent precum Theodor Stolojan, cel mai popular fost și *in spe* prim-ministru al țării, ar transforma fantezia în realitate. Această derivă, posibilul recurs electoral la postcomuniști îmbrăcînd rapid vestimentele social-democratice, pe fondul crizei de gestiune a dreptei, e îngrijorătoare pentru destinul european al României.

În ziua respingerii *Ordonanței nr. 22*, nu doar liderii UDMR au remarcat caracterul de recul antidemocratic, mai mult decît politicianist al noii orientări parlamentare. Ministrul de Externe Andrei Pleșu, la rîndu-i, a revenit asupra consecințelor negative pe care situația politică internă le are asupra politicii externe a României și, implicit, asupra șanselor sale reale de occidentalizare.

În sfîrșit, pentru că marți sînt trei ceasurile și ocaziile rele, în aceeași zi de 17 martie, un semnal occidental de această dată, ignorat pe deplin la București de senatorii îmbrățați cu apa rece a victoriei lor asupra guvernului și primului-ministru, ne-a reamintit pe ce lume trăim, la propriu. Majoritatea austrieilor se pronunță împotriva aderării României, Bulgariei și Poloniei în Uniunea Europeană. Semnificativ e că sîntem primii în acest sondaj negativ, oricît ar fi el de discutabil sau explicabil. În Germania, cea mai mare opoziție la integrare se îndreaptă tot în direcția României, iar francezii, belgienii și luxemburgezii – în care mulți îi recunoșteau pe prietenii cei mai buni ai României – resping oricum extinderea Uniunii Europene. Ostilitatea unor alegători germani, austrieци sau francezi față de integrarea României, mai mare, procentual vorbind, decît în cazul oricărei alte țări central-est-europene, are desigur explicații mai vechi și mai ample. Comunismul și ceaușismul, anii guvernării Iliescu sînt principalele cauze.

Renumere rău al românilor care imigrează ilegal în țările occidentale și alimentează infractionalitatea se adaugă. În aceeași socoteală intră însă și instabilitatea politică din prezent, incertinea cu care se face reforma și, în schimb, iuțea cu care politicienii își schimbă costumația și manierele. În chiar ziua cînd la București, de dragul unor calcule politice conjuncturale, Senatul dădea o lovitură orientării prooccidentale a României, în materie de administrație locală, Occidentul, prin cetățenii săi simpli, a respins, într-un sondaj de opinie, șansele de integrare europeană a României. Un duș rece care ar trebui să-i trezească rapid din ebrietate pe politicienii români, oricît de captivați ar fi devenit ei, în jumătatea stîngă a spectrului politic, de iminenta victorie a social-democrației originale asupra reformei democratice.

ANDREI CORNEA

Ordonanța

Respingerea în Senat a *Ordonanței de urgență nr. 22*, privitoare la administrația locală, prin votul conjugat al opoziției și al PD, a arătat fără urmă de îndoială în ce măsură bătălia dintre PNȚCD și PD a ajuns să perturbe nu numai interesele fundamentale ale României, dar chiar și pe cele esențiale ale acestor două partide.

A fost, cred, din partea PNȚCD o mare nesăbuintă să conexeze într-o singură ordonanță chestiuni instituționale esențiale legate de administrația locală – plăcuțele bilingve ori posibilitatea de a utiliza și limba minorităților naționale în administrație, în unele cazuri – de o chestiune pur conjuncturală și politică: posibilitatea ca un primar să fie ministru, de fapt, ca Victor Ciorbea să fie deopotrivă primarul Capitalei și prim-ministru. Procedînd astfel și refuzînd așteptarea lui să-și modifice poziția, PNȚCD a dovedit fie că nu poate, fie că nu vrea să distingă între cele două tipuri de probleme și că, pentru el, menținerea lui Victor Ciorbea ca prim-ministru a devenit un scop în sine. O lege care să garanteze minorităților naționale posibilitatea de a-și folosi limba în administrația publică locală face parte din arhitectura esențială a reformei; nimic care să deranjeze discutarea sau votarea ei în sine nu trebuia asociat cu ea. E absurd, în definitiv, ca în același act legislativ, pe de-o parte, să faci să avanseze egalitatea dintre cetățeni, iar, pe de-altă parte, să acorzi privilegiu unui grup conducător (miniștri), ba chiar unui singur om.

Pe de altă parte, tot nesăbuintă a fost și votul dat contra ordonanței din partea PD. Un partid înțelept nu procedea precum o preocupată arțăgoasă, care, la orice întîmpinare, răspunde cu un potop de sudalme. Merita ca această ordonanță să devină lege, nu de dragul

lui Ciorbea, desigur, ci de dragul celorlalte prevederi din ea. Dar PD a făcut o fixație din debarcarea lui Ciorbea, ceea ce este absurd și contraproductiv: căci, oricîte defecte ar avea premierul, e puțin probabil că cele mai mari neajunsuri ale actualei guvernări i se pot reproșa numai, sau mai ales lui. Așa cum păstrarea lui Ciorbea nu poate fi un scop în sine, nici demiterea lui nu e normal să fie așa ceva. Pe cît de eronat fusese a asocia esențialul cu conjuncturalul, pe atît de eronat a fost acum a refuza esențialul din pricina conjuncturalului. Și s-a mai întîmplat ceva: PD s-a așezat tot mai temeinic pe băncile opoziției, alături de PDSR, PUNR și PRM. Din acest punct de vedere, PD a pierdut o bătălie pentru imagine înaintea electoratului cu convingeri democratice și riscă să mai piardă și altele asemănătoare.

Ceea ce s-a întîmplat acum cu *Ordonanța nr. 22* e de rău augur pentru votul asupra bugetului. În actuala stare de conflict dintre CDR și PD, trebuie să fii naiv, ori inconștient, ori mult prea sigur pe puterile Guvernului, pentru ca să dai multe șanse unui vot fericit în Parlament. PD va vota, aproape cu siguranță, contra, urmîndu-și fixația de a-l debarca pe Victor Ciorbea. Rămîne de știut cum va vota PDSR, căruia i se face acum, din partea partidului de guvernămînt și a președintelui țării, o curte asiduă și penibilă. Dacă totuși bugetul va fi votat cu ajutorul acestui partid, va trebui plătit un preț consistent și păgubitor. Se va fi interesat măcar președintele Emil Constantinescu asupra acestui preț, cînd s-a întîlnit cu fostul președinte Ion Iliescu? Să sperăm că nu l-a întrebăat din nou dacă crede în Dumnezeu!

DIN SUMARELE VIITOARE

- Supliment gratuit pe tema *Către o societate pentru toți – persoana cu handicap într-o societate deschisă*
- Interviu cu Ion Bruckner, ministrul Sănătății
- Bujor Nedelcovici: „Scrisoare adresată domnului Ion Vianu”
- Comentariu politic de H.-R. Patapievici
- Paul Florea: „În funcționarea statului de drept, justiția trebuie să devină o forță activă”
- Manualele de istorie – anchetă

ANTET

CIOCNIREA
CIVILIZAȚIILOR
și refacerea ORDINII
MONDIALE

Samuel P. Huntington

CARTE
POSTALĂ

Post răspuns

Nu
timbrați

• Un best-seller despre viitorul conflict global.

• O lucrare scrisă pentru cei care vor să știe de partea cui vor lupta mâine!

• Cel mai dur avertisment la adresa universalismului occidental!

Pentru comenzi de minim 10 exemplare, reducere: 20%.

528 pagini 36.000lei

Dorește să primească această carte, cu plata ramburs, la adresa*:

Expeditor:

Numele: .....

Oraș (Localitate): .....

Strada: ..... nr. ....

B1: ..... Sc. .... Et. .... Ap. ....

Județ (sector): ..... cod .....

Tel: ..... Nr. exemplare: .....

*Puteti comanda cărțile noastre și la E-mail: antet@fx.ro

CRISTIAN PEDA

Științele politice la Universitatea din București

În numărul 8/1998 al revistei „22”, Iulian Anghel a publicat o scurtă anchetă intitulată „Școlile de știință politică, încotro?”, în care erau comparate o facultate a Universității din București (Științe Politice și Administrative - FSPA) și o școală considerată în genere moștenitoare directă a Academiei „Ștefan Gheorghiu” (numită SNSPA). În replică, în nr. 10/1998, Mihaela Miroiu, decan a SNSPA, a scris articolul „Anchetă jurnalistică sau birfă?”. Deoarece lucrez la FSPA, îmi îngădui să fac câteva observații și precizări.

1. Ezitând între punerea la punct a lui Iulian Anghel și flatarea colegilor „adversarilor” de la FSPA (cele două categorii sînt - în mod semnificativ - alăturate în aceeași frază), doamna Miroiu oferă date suplimentare de mare proprie instituție, dar vehiculează și o eroare gravă, cu scopul de a salva onoarea colegului său Ovidiu Trăsnea. Iulian Anghel sugera că Ovidiu Trăsnea nu poate fi un bun profesor de filosofie politică deoarece a predat multă vreme la „Ștefan Gheorghiu” (unde a condus între altele doctoratul lui Virgil Măgureanu). Mihaela Miroiu răspunde că același O. Trăsnea a condus teza de doctorat a lui Vladimir Tismăneanu. Alăturându-l pe Trăsnea lui Tismăneanu, Mihaela Miroiu îl minimizează pe cel din urmă.

Într-adevăr, deși aparent demn de laudă (ce poate fi mai frumos decât apărarea unui coleg?), gestul Mihaelei Miroiu neglijează un lucru, și anume, că onoarea nu se poate salva prin terți. Doar cărțile lui Ovidiu Trăsnea spun ceva despre el. Să-l lăsăm, așadar, să-și consume stalinismul în pacea pe care i-o asigură poziția din cadrul Partidului Național Român.

2. E adevărat că separarea pe motive politice și favorizarea celor două școli în funcție de situația guvernamentală e un mit. Dar realitatea e alta decât cea descrisă de Mihaela Miroiu. Dacă FSPA s-a creat în bună măsură cu ajutorul francez (prin rețeaua AUPELF-UREF), SNSPA a fost zămislită de regimul Iliescu și ajutat să subziste datorită unui dispozitiv la care participă influența și capricii diverse, dispozitiv care face însă ca SNSPA să fie mult mai vizibilă în corpurile sociale decât FSPA. Vom da aici, mai întâi, exemplul sprijinului acordat de guvernul Văcăroiu în ultimele sale zile: printr-o hotărâre a fostului premier, s-a alocat SNSPA o imponentă clădire din strada Povernei, de câteva ori mai mare decât cea atribuită, cu chiuu cu vai, după o evacuare, FSPA, adăpostită și acum, cu peste 600 de studenți, în șase camere dintr-un fost cămin pentru sportivi. Vom da apoi exemplul sprijinului acordat de TVR, atît înainte de 1996, dar și după aceea, angajaților de la SNSPA, promovați ca specialiști unici în doctrine, analiză instituțională etc.

3. Ajutorul dat SNSPA s-a bazat întotdeauna pe un joc clientelar, indiferent dacă personajele solicitate au fost foști consilieri și colaboratori ai lui Ion Iliescu (Vasile Secăreș, Vladimir Pasti, Cornel Codică) sau actualii responsabili de la TVR. Mihaela Miroiu încearcă nu numai purificarea de stalinism a lui Ovidiu Trăsnea, ci și ascunderea acestui sistem clientelar pe care, ca specialist în științe politice, nu ar trebui să-l ignore. Să amintim, pentru contrast, că, deși actualul decan al FSPA ori unii din cei care au grăbit, în calitate lor universitară, nașterea acestei facultăți (Emil Constantinescu în vremea că era rector, Zoe Petre în vremea cînd era decan la Istorie), ocupă poziții importante în dispozitivul actualei puteri, nici un sprijin administrativ nu a fost

cerut (sau acordat grațios) pentru facultatea din Universitate. E o diferență care trădează două culturi politice diferite: de o parte, cultura jocului de influențe și a privilegiilor, de cealaltă, cultura performanței libere, care încearcă să dezarticuleze birocratia și clientelismul.

4. Mihaela Miroiu enumeră citeva nume care s-au alăturat foștilor ideologi de la „Ștefan Gheorghiu”. Mai utilă decât o asemenea enumerare ar putea fi o analiză a motivelor pentru care au fost refuzați unii dintre candidații la cele două instituții. O asemenea analiză ar putea începe cu cazurile următoare: în vremea în care Ovidiu Trăsnea era decan, SNSPA l-a respins pe un tânăr care tocmai se specializase în Anglia sub îndrumarea lui Isaiah Berlin în favoarea unui discipol... al lui Ilie Bădescu; acum doi ani, FSPA a respins-o pe Alina Mungiu, care s-a prezentat la concursul pentru un post de lector cu articole despre experiențele făcute la... spitalul Socola înainte de 1989. (În mod curios, Alina Mungiu se recomandă totuși uneori ca... lector la FSPA).

5. La FSPA, spre deosebire de SNSPA, sînt angajate exclusiv persoane care nu au predat înainte de 1990. Toate cadrele didactice de la FSPA au o diplomă străină (master și/sau doctorat) ori stagii lungi de specializare doctorală sau postdoctorală în străinătate. În fine, merită spus că învățămîntul se desfășoară aici în trei module distincte, în franceză, engleză și română. Acestea sînt totuși realități greu de regăsit într-o altă facultate de la noi.

6. În legătură cu crearea FSPA, avem ocazia să corectăm aici o afirmație făcută într-un număr mai vechi din „22” de către Dan Pavel, care spunea că școlile de științe politice din România și-ar datora existența în primul rînd influenței și prestigiului lui Vladimir Tismăneanu. Singura legătură pe care FSPA o are cu politologul american de origine română este conferința pe care acesta a susținut-o aici în 1997. Adeverații fondatori ai FSPA sînt Radu Toma și Daniel Barbu. Primul este, cu excepția lui Emil Constantinescu, singurul profesor al Universității bucureștene distins după 1989 cu titlul de *doctor honoris causa* al unei Universități străine (e vorba de Rennes II). Nu întîmplător: căci în 1991, pe cînd Academia „Ștefan Gheorghiu” își amenaja succesiunea, Radu Toma a preluat programele celor mai bune școli europene de științe politice și drept comunitar pentru a crea structura inițială a FSPA. Daniel Barbu, la fel de discret ca și Radu Toma, a continuat acest efort de creare a unei școli cu adevărat europene în România. Excelența facultății de la Universitatea București a fost recunoscută de către Comisia Europeană, care a desemnat-o coordonator al programelor de dezvoltare a studiilor de știință politică din România.

7. Ar trebui spuse, în fine, citeva lucruri despre stilul intelectual adoptat de FSPA. Oricine poate observa că mai toate comentariile dedicate volumelor de știință politică se reduc la elogi nemăsurate sau sînt bazate pe confuzii care fac, din delirul textual practicat de Silviu Brucan sau Vladimir Pasti, cărți. În dezacon flagrant cu această practică, recenta carte a lui Daniel Barbu, intitulată *Șapte teme de politică românească*, a fost întîmpinată cu critici severe de trei din colegii săi, într-un dialog găzduit de revista *Polis*, nr. 4/1997. Avem aici diferența dintre o cultură a adulației și a ignoranței și, respectiv, o cultură a dialogului critic, purtat în limitele științei de azi, în funcție de criteriul riguroase, luate explicit în seamă.

unele partide.

În privința relațiilor cu CDR, AC a aminat din nou luarea deciziei privitoare la statutul său în Convenție.

George Pruteanu - exclus din PNȚCD

Biurul de Coordonare, Conducere și Control al PNȚCD a decis pe 18 martie excluderea din partid a senatorului George Pruteanu. Președintele partidului, Ion Diaconescu a motivat excluderea prin „repetate abateri de la disciplina de partid și

Scrisoare deschisă domnului Andrei Marga,

ministru al Educației Naționale

Spiritul universitar, ca unul al libertății de gîndire, trebuie menținut în afara dogmelor religioase sau politice. În prezent, asistăm însă la acțiuni care conduc spre alterarea acestui spirit: ultima dintre ele și cea mai gravă este intenția de a se ridica un lăcaș de cult ortodox chiar în curtea clădirii ce adăpostește **Facultatea de Drept și Facultatea de Filosofie** din București. Această inițiativă, precum și introducerea icoanelor ortodoxe în amfiteatrele **Facultății de Drept**, aparține **Ligii Studenților și Asociației Studenților Creștin-Ortodocși din România**, organizații ce practică de multă vreme o propagandă religioasă în Universitate și care acum își permit să ia decizii exagerate.

Reacția noastră critică se justifică cu atît mai mult cu cît demersurile lor nu au fost făcute publice în prealabil și nu s-au organizat discuții pe aceste teme cu studenții, care sînt puși cumva în fața faptului împlinit. La acestea se adaugă și faptul că LS și ASCOR nu au o reală reprezentativitate și, deci, nici hotărîrile pe care le-au luat în chestiuni ce privesc întreaga Universitate nu au legitimitate.

Se pare că sînt deja date aprobări de către Primăria Capitalei, care ar autoriza amplasarea, pe terenul din jurul facultății, a ceea ce s-ar numi **Biserica Universității din București. Paraclis Universitar. Sfințitul Ioan Valahul**. Considerăm aceste aprobări neconstituționale, întrucît s-ar încălca art. 1 alin. 3, art. 8 alin. 1 și art. 29 alin. 2, 4 și 5 din Constituția României.

Ne putem întreba, apoi, la ce ar folosi o asemenea construcție tocmai aici. (...) Considerăm că atitudinea generală a LS și ASCOR reflectă o mentalitate cu ascendență legionară și este rodul unei înțelegeri greșite a rosturilor Universității.

Domnule ministru, vă solicităm sprijinul pentru o soluționare în conformitate cu principiile unei societăți deschise a acestei probleme sensibile, potențială sursă de animozități, dacă nu chiar de conflicte.

Petru Cernea, Mihai Ionașcu, Răzvan Paul,
studenți la Filosofie

Cătălin Teniță - student la Drept

P.S. Așteptăm sprijin, de asemenea, din partea colegilor, a profesorilor și a societății civile.

Ordonanța 22

Pe 17 martie Senatul a respins proiectul de lege pentru aprobarea **Ordonanței de urgență nr. 22/97** de modificare și completare a **Legii 69/91** privind administrația publică locală. Respingerea proiectului de lege s-a făcut cu largul concurs al Partidului Democrat, care a votat alături de opoziție. Votul PD l-a vizat din nou pe primul-ministru, Victor Ciorbea, și a fost motivat de interpretarea dată articolului 104 alin. 1 din Constituție, potrivit căruia, susțin democrației, funcția de membru al guvernului este incompatibilă cu deținerea unei alte funcții în administrația locală. Tărăniștii susțin însă că articolul 104 interzice doar exercitarea în paralel a celor două funcții. Respingerea proiectului de lege de aprobare a **Ordonanței 22** face ca, potrivit majorității senatorilor, ordonanța să-și înceteze imediat efectele și să reîntre în vigoare **Legea 61/91** care îl obligă pe premier ca în termen de 15 zile să aleagă între funcția de primar și cea de prim-ministru. Consecințele nu se opresc însă aici. Ordonanța de urgență acordase minorităților dreptul de inscripționare bilingvă (în localitățile în care acestea erau reprezentate în proporție de peste 20%) și le acorda de asemenea dreptul de a folosi limba maternă în administrația publică locală. Toate aceste drepturi încetează odată cu încetarea efectelor juridice ale ordonanței. Ministrul Justiției, Valeriu Stoica, susține însă că respingerea ordonanței nu va produce efecte imediate. Potrivit opiniei sale, Senatul va trebui să inițieze un proiect de lege de respingere a ordonanței, care va trebui aprobat și de Camera Deputaților și promulgat apoi de președintele României. Președintele Curții Constituționale a precizat că ordonanța rămîne în vigoare pînă cînd ambele Camere ale Parlamentului vor ajunge la un punct de vedere comun.

PS
pe scurt

PS
pe scurt

Alianța Civică sprijină guvernul Ciorbea

Consiliul Național Director al AC a hotărît în ședința sa din 14-15 martie 1998 să sprijine în continuare guvernul Ciorbea, considerînd cererile de demitere a diversilor politicienști a FD. Conform CND al Alianței, menținerea actualului Executiv este soluția cea mai puțin costisitoare de rezolvare a crizei. AC cere clasei politice mai multă responsabilitate și se va opune în continuare clientelismului practicat de

pentru că ne încurcă în activitate”. În timpul dezbaterii legii pentru aprobarea **Ordonanței 22/1997** de modificare a **Legii administrației publice locale**, senatorul Pruteanu votase împotriva articolului ordonanței care i-ar fi permis premierului Ciorbea reînnoirea în fruntea primăriei Capitalei, în cazul că ar fi pierdut demnitatea de șef al guvernului. George Pruteanu s-a abținut la votarea pe ansamblu a ordonanței care, lipsită de sprijinul PD care a votat de asemenea împotriva, a căzut la votul în plen.

PS
pe scurt

STELIAN TĂNASE

Unde e sol diez pe pian?

În toamna trecută am avut prilejul să am o mai lungă conversație cu un ministru. I-am spus că ritmul reformelor este prea lent. Replica lui a fost: „*fară răsăriteană. Nu se poate face nimic. Atunci ce cauți în guvern?*”. Răspunsul: „*Dracu' știe!*”. Acest schimb de replici a generat considerațiile de mai jos. Criza declanșată în toamnă a dezvăluit multe din trăsăturile clasei politice românești la sfârșitul secolului al XX-lea. O comparație cu aceeași clasă de acum un secol ar fi devastatoare pentru politicienii tranziției postcomuniste. Nu o s-o facem. Citeva observații despre natura crizei, privită din perspectiva clasei politice, însă, ar fi folositoare.

În 1996, când opoziția devenea elita guvernantă, am crezut că problema *CE trebuie făcută reforma*. Credeam că deciziile de fond erau luate și urma să fie aplicate. Înțelegem că în această zonă erau multe chestiuni rămase deschise. Dar eram convins că direcția reformei, prioritățile erau deja stabilite. Adevărul este că noua putere nu a știut ce are de făcut. Deciziile nu fuseseră luate, lipsea perspectiva, înțelesul pașilor ce trebuiau făcuți. Dincolo de retorica anilor '90-'96 nu s-au aflat programe concrete. Cu fraze de doctrină, cu texte teoretice însușite prin seminarii cu experți străini, sau parcursese în diagonală prin aeroporturi, nu se poate face mare lucru. Primul pe care l-a relevat exercițiul puterii a fost slăbiciunea partidelor. Și în termenii structurilor și ai mecanismelor de decizie, dar și ai lipsei de personal calificat. Cine să elaboreze politicile pe termen scurt, mediu și lung? Cine dă soluțiile? Care este valoarea lor practică? S-a văzut limpede lipsa structurilor intermediare și specializate. S-a observat incapacitatea de a comunica. Atât în interiorul partidului, între diferite filiale, conducerea partidului, grup parlamentar, guvern. Dar și în afară, cu opoziția, presa, sindicatele, opinia publică. Deficitul de comunicare a dublat lipsa de transparență. Promisa legătură permanentă cu electoratul a rămas o vorbă goală. Explicarea reformei, a deciziilor luate și a legilor propuse spre votare au lipsit. De ce? Pentru că *policy makers* nu știau ce voiau. Nu știau ce reformă vor să înfăptuiască. Ce să explice atunci când nu știi lecția? Guvernul și conducerea partidelor din coaliția guvernamentală s-au multumit să reacționeze. La impulsurile NATO, UE, FMI, guvernelor străine și la impulsurile străzii, sindicatelor și presei. Coaliția a fost în mare măsură lipsită de inițiativa politică și a avut un comportament limitat la reacții. Politica sa a fost un răspuns, un efect secundar la inițiativele altora. Lipsa prevederii, a anticipației, a unei perspective au fost cauza acestui fapt. Partidele nu au politici. Una dintre cauzele principale este lipsa de experți și tehnicieni. Remanierarea a relevat tensiunea dintre tehnicieni și politicieni. Lipsa personalului calificat în partide a fost subliniată de aducerea citorva tehnicieni cunoscuți pentru competența lor. Ei au fost considerați capabili să rezolve probleme pentru care partidele nu au tehnicienii suficient de bine pregătiți. Și asta la toate nivelurile, nu numai la guvern. Rolul politicianilor este să opteze pentru una sau alta dintre soluțiile

oferite de tehnicieni, de experți, de profesioniștii domeniului respectiv. Apoi să le implementeze prin mașinăriile politice pe care le au la dispoziție, miniștri, parlamentari, prefecti, primari etc. Electoratul alege prin vot una sau alta dintre ofertele politice. Ajunsă la putere, o grupare trebuie să îndeplinească acest mandat. Mandatul coaliției din noiembrie 1996 a fost schimbarea. Or, exact în acest punct, vulnerabilitatea cîștigătorilor a fost maximă.

CE trebuie făcut a fost (și este și azi) departe de a fi clarificat. Reformatorii așteptați nu erau atît de reformatori pe cît se credea: 1) nu a existat o viziune clară cu privire la reformă; 2) dorința de schimbare se regăsește mai

mult la nivelul cuvintelor, un fel de viziune romantică a unei Româнії ferice; 3) unii erau pur și simplu conservatori, preocupați de consolidarea statului și perpetuarea subordonării societății civile și a cetățeanului; 4) chiar și aceia care au o opțiune clară pentru reforme nu știu ce și cum să facă pentru a obține efectul scontat, schimbarea.

Ajunsă la putere, fosta opoziție a ignorat locul nou unde se afla și a continuat să ofere texte indignate despre moștenirea PCR și PDSR etc. Acestea erau reale și trebuiau formulate. Dar erau insuficiente pentru a formula o politică. Rolurile, partitura se schimbaseră complet. Limbajul negativ al opoziției trebuia schimbat cu cel pozitiv, concret, al guvernării.

S-a văzut destul de repede că noii miniștri nu știau cu ce să înceapă, de ce sint acolo, care sint instrumentele guvernării. Ca un muzician care nu știe unde e sol diez pe un pian. Putere pentru putere, am putea defini acest aspect. Deciziile de fond nu fuseseră luate în perioada cît s-a stat în opoziție. Înțelegerea reformei era (și este) extrem de limitată și de diferită de la grup la grup, de la lider la lider, de la partid la partid. Sub numele *reformă* (fetișizat și romanizat la maximum) se ascund tot felul de lucruri contradictorii. CE trebuie făcut nu a fost lămurit atunci, la începutul guvernării, cum nu este nici astăzi. Amploarea deciziilor necesare nu a fost lămurită în calcul. Aceste decizii, succesiunea și țintele lor nu au fost limpezi în iarna 1996-'97. Și azi, în circumstanțele unei grave crize politice, rămîn neclare, deși polemice între protagoniștii ei au mai precizat agenda.

Schimbarea puterii din 1996 a permis o evaluare mai riguroasă a potențialului clasei noastre politice. Ceea ce

părea în toamna premergătoare alegerilor că este un defect al unei părți a clasei politice, al vechilor deținători ai puterii, s-a dovedit a fi, în mai multe zone, trăsături comune ale întregii clase politice. Două dintre ele sint autoritarismul și conservatorismul. Perspectiva centralist-etatistă este relativă și cu care se guvernează și azi în România. Este o perspectivă fundamentală antimodernă, antiliberală. Ea se opune descentralizării și atribuie un rol secundar sectorului privat, societății civile și individului. Obiectivele reale ale unei reforme democratice radicale înseamnă inversarea acestor priorități. Reforma administrativă întârzie nepermis. Legile absolut necesare (a funcționarului public, a bugetelor locale, a patrimoniului public etc.), care sint chiar miezul reformei instituționale, de asemenea. Aceiași politicieni au o înțelegere aproximativă a economiei de piață. Ei o privesc cu neîncredere. Sectorul privat din economie este supus unui tratament extrem de prost. Dovadă, anul trecut acesta a fost supus unei presiuni fără precedent după 1989. Incetneala privatizării (absența ei în domeniul bancar - domeniul esențial, nucleul dur al reformei economice) spune multe. Proprietatea privată continuă să fie prezentă aproape exclusiv în discursuri și deloc în acte normative. Or, fără o clarificare a statutului proprietății private, nici o reformă nu este posibilă. E nevoie de grabnică distincție între proprietatea publică și cea privată. Instituțiile publice operează încă după vechile canoane. Nu se întrevide decît vagă o voință politică de a le schimba. Ideea că reforma trebuie să ducă la consolidarea statului (și nu la fericirea, prosperitatea și libertatea cetățeanului) este încă puternică.

Există și diferențe de abordare între vechea putere de pînă în 1996 și cea instalată după 1996. Dar acestea erau clare deja mai de mult. Trăsăturile comune s-au evidențiat mai ales în ultima vreme. A trebuit să trecem prin această experiență din ultimul an pentru a înțelege fragilitatea și limitele direcției reformatoare în politica românească. Continuitatea procesului politic ante-'96 cu cel post-'96 a fost mai puternică decît discontinuitatea. Trebuie să ne întrebăm: Cît de reformiști sint reformatorii noștri? Ce voință politică există pentru a schimba societatea românească? Unde se află această voință politică favorabilă schimbării? Ce interese exprimă tendințele reformatoare? Unde și cum se exprimă ele? Cît de mare este susținerea în societate a tendințelor prooc-

cidentale, liberale? Cît au progresat capitalismul, burghezia și clasa mijlocie în 1997? Au progresat într-adevăr?

O altă trăsătură evidențiată de criză a fost aceea că societatea și clasa politică au agende diferite. Sondajele surprind cu acuratețe acest fenomen. Ceea ce este principal pentru partide este secundar pentru electorat și invers. Explicația ar fi că în anii 1990-'98 societatea s-a schimbat relativ mult. Clasa politică a rămas cantonată în formulele anilor '90-'91. Societatea românească s-a fragmentat, s-a dezideologizat în mare măsură (cel puțin în chestiunile economice, dacă nu și în cele etnice și naționale). Ea a trecut de la *noi nu ne vindem* la presiuni exercitate pentru aducerea de investitori străini. Și exemple de acest tip sint multe. Economia și societatea civilă s-au mișcat mai repede. Transformările produse aici au fost și sint mai ample și mai adinci. Clasa politică a înghețat ca structuri, personal, mentalități cam unde era imediat după revoluție. A rămas închisată în clișeele „părinților fondatori”. Personalul politic al ierarhiilor de partid este aproape identic. Reflexele politice sint aceleași. Negocierea, compromisul, acordul încă nu fac parte din arsenalul politic românesc. Excluderile, amenințările, ultimatumurile sint frecvente. Cultura politică a grupurilor care alcătuiesc elita și contra-elita politică este comună și însușită în 50 de ani de dictatură. Dacă societatea s-a dezideologizat - măcar în parte -, clasa politică nu. Acest limbaj inhibant al irealității care este ideologia, enunțul general, cuvintele fără acoperire în soluții și mijloace au dus la deraparea puterii încă din primul ei an de existență. În lipsa unei perspective strict pragmatice, în lipsa instrumentelor reale, puterea a preferat un discurs de natură politico-ideologică. Cum a preferat ieșirea în afară, în politica externă, și ignorarea politicii interne. În consecință, a măsurat acțiunile opoziției, ale sindicatelor, ale mass-mediei, ale diferitelor grupuri civice cu aceeași criterii. De unde irealismul politicii sale. Fuga de realitate, evitarea confruntărilor decisive, strategice, au caracterizat guvernarea post-1996. Este nevoie de timp pentru formarea și consolidarea unei mentalități antreprenoriale-manageriale puternice, pentru asumarea pragmatismului absolut obligatorii cînd ești la guvernare. Lipsa de fermitate în urmarea cursului reformei își are o altă cauză aici, pe lîngă cea enunțată la începutul articolului.

(Continuare în numărul următor)

Ileana Mălăncioiu, laureata premiului ALIA

Joi, 19 martie, revista *Adevărul Literar și Artistic* împreună cu Net Consulting au acordat premiul de excelență ALIA scriitoarei Ileana Mălăncioiu. Un premiu mai puțin obișnuit, a precizat Cristian Tudor Popescu, redactorul-șef al *Adevărului Literar și Artistic*, inițiatorul manifestării. Mai puțin obișnuit, deoarece el nu constă în bani, ci într-un calculator performant, însoțit de imprimantă.

Ileana Mălăncioiu a fost desemnată ca laureată ALIA afit pentru valoarea culturală pe care o intrupează cărțile ei, cît și pentru valoarea ei morală, mai rar întîlnită, ieri ca și azi. Deși scrie cu creionul și transcrie apoi pe mașina de scris, Ileana Mălăncioiu a anunțat că se va obișnui cu computerul și că premiu o onorează, cu atît mai mult cu cît el vine într-o vreme de tristețe pentru condiția creatorului român.

LANSĂRI DE CARTE

• Pe 16 martie a avut loc la sediul GDS lansarea, de către editura Polirom, a cărții lui Gabriel Andreescu, *Solidaritatea alegătorilor de cursă lungă* (jurnal tematic) și a lui Dan Pavel, *Cine, ce și de ce? Interviu despre politică și alte tabuuri*. Cu această ocazie au vorbit Silviu Lupescu (directorul editurii Polirom), Adrian Severin (o prezentă importantă în cartea domnului Gabriel Andreescu) și Stelian Tănase (ca realizator al multora dintre interviurile pe care le însumează cartea lui Dan Pavel).

• Tot pe 16 martie a avut loc, la librăria Mihail Sadoveanu, lansarea de către editura „Antet” a cărții lui Samuel P. Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, cu o prefață de Iulia Motoc, conf.dr. la Facultatea de Științe Politice și Administrative. Cu această ocazie au vorbit Radu Carp, profesor la FSPA, Iulia Motoc și senatorul Teodor Meleșcanu, președintele partidului Alianța pentru România.

BOGDAN HOSSU,
președintele Confederației
Sindicale Cartel Alfa

Pe 14 noiembrie anul trecut, confederația sindicală pe care o conduceți a semnat un protocol cu guvernul. Pe 9 februarie, ați avut din nou o întâlnire cu reprezentanții guvernului. Recent, însă, după scumpirea benzinei, ați declarat că nu mai puteți garanta „pacea socială” și ați organizat mai multe manifestări de protest. Cărui fapt i se datorează schimbarea „macazului”?

Membrii noștri nu mai au răbdare să aștepte o nouă rundă de discuții, chiar dacă înțeleg problemele legate de criza politică și administrativă cu care a fost confruntat guvernul. Noi am încercat să decalăm termenul pe care guvernul, în primul protocol din octombrie-noiembrie, și le-a propus spre rezolvare. Neplăcut este că, recent, Ministerul de Finanțe (deci implicit guvernul) a luat o serie de măsuri care bulversază situația la nivel microeconomic. Mai mult, deja primele angajamente ale guvernului, care însemnau sfârșitul lunii februarie, sînt încă o dată nerespectate și evident avem suspiciunea că partenerul nu dorește ceva o tragere de timp în vederea realizării propriilor sale obiective, neținînd cont de partenerul social.

Măsuri ale Ministerului Finanțelor neagreate de sindicat

Care sînt deciziile Ministerului Finanțelor care vă nemulțumesc?

Deși există o hotărîre de guvern (este deci lege) care obligă Ministerul de Finanțe și alte ministere să aibă un dialog cu noi, Ministerul de Finanțe, fără a avea o consultare cu partenerii sociali, a propus și a promovat o serie de ordonanțe care duc la anomalii economice, cel puțin din punctul nostru de vedere.

O primă măsură este reprezentată de noile taxe vamale intrate în vigoare la 1 ianuarie 1998 pentru o serie de produse care nu aveau pînă în acel moment taxă vamală: o serie de materii prime care nu se produc în țară, la care taxele sînt mai mari chiar decît taxa vamală pentru produsul finit, dacă el s-ar importa, deși pentru produsul finit sînt destule fabrici în țară care încearcă să-l producă și care aveau o concurență destul de importantă pe piața internațională.

Datorită acestor noi taxe și a modalităților de plată, în ultimele două luni s-a constatat o reducere a capacităților de producție de la 90-95%, față de capacitatea teoretică (cum se mergea în anul 1997), la aproximativ 50%.

Un alt aspect: este recunoscut inclusiv de către FMI că, datorită aflatului conjuncturii, cit și fostului management existent pînă la începutul lui 1997, s-a acumulat o serie de datorii care nu totdeauna pun în valoare situația reală a unei întreprinderi. O întreprindere trebuie judecată în contextul actual prin capacitățile ei de a-și plăti toate datoriile (toți furnizorii, energie electrică, gaz, metan, inclusiv salariile, impozitele către

stat, impozite raportate la TVA, impozitul pe profit). În momentul respectiv, înseamnă că întreprinderea este viabilă și se poate face un efort din partea statului de a prelua vechea datorie către bugetul de stat. Este mult mai important ca întreprinderea să funcționeze singură decît să se recupereze o datorie relativ nesemnificativă la bugetul național. Totuși (deși aceasta este și politica FMI), Ministerul de Finanțe a scos noi reglementări prin care obligă aceste întreprinderi ca într-o perioadă de 6 pînă la 12 luni să-și plătească toate datoriile acumulate în cîțiva ani. O astfel de politică nu este suportată de aceste întreprinderi. Rezultatul este falimentul, deci o pierdere la nivelul bugetului statului a unor resurse suplimentare (la TVA și la impozitul pe salariu), o pierdere clară, inclusiv a datoriilor, pentru că ele sînt irecuperabile. Toate acestea, la care adăugăm seria de zvonuri cu cele zece măsuri confirmate nu de mult prin creșterea substanțială cu aproximativ (nu este vorba de 50%) 65% a prețului benzinei, au impact asupra bugetului fiecărei familii, prin influența pe care o va avea asupra tuturor prețurilor, mai ales a produselor de consum de strictă necesitate. Ne așteptăm la un lanț de scumpiri, estimările noastre inițiale de 12% se dovedesc insuficiente, probabil va trebui să se meargă la 20-22% inflație pe primul trimestru. Acest ultim aspect ne-a determinat să declanșăm o serie de proteste.

Sindicatul vă acuză într-un timp guvernul că duce politica FMI. Pe de altă parte, dv. aduceți în sprijinul argumentelor dv. tocmai „politica FMI”. Cum împacăți aceste lucruri?

În urma discuțiilor personale a liderilor de sindicat cu reprezentanții FMI, am constatat că ei nu se interesează numai de deficitul unei întreprinderi, ci și de dezvoltarea unei economii sănătoase și au susținut chiar preluarea deficitului a acestor întreprinderi la bugetul statului.

Din celălalt punct de vedere – ce face guvernul și dacă există condiționări puse de către instituțiile exterioare, deci inclusiv de către FMI – lucrurile sînt puțin stranie. Pentru că a apărut încă o listă în care se spune că trebuie închis un combinat chimic, un combinat siderurgic. Încă o dată se dovedește amoralism în domeniu. S-ar putea să nu fie nevoie să se închidă nici unul sau s-ar putea să fie nevoie să se închidă trei. Este normal înții să se facă o analiză punctuală. Vechea echipă guvernamentală începuse o analiză punctuală în care erau implicate toate instituțiile cu putere de decizie (FPS, Ministerul Finanțelor, Ministerul Muncii, directorul întreprinderii, sindicatul, inclusiv ministrul Reformei) și s-a constatat că, pe de o parte, erau întreprinderi despre care informațiile guvernamentale erau complet îndepărtate de realitățile și de mecanismele specifice unității respective. În același timp, sînt unele întreprinderi în care managerul nu aplicase măsurile adecvate. Sindicatul era dezinformat despre situația reală și a trebuit să fie luate măsuri de urgență. Era normal ca, după trei luni, situația acestor întreprinderi să fie reanalizată, inclusiv a managerului, și în funcție de aceste lucruri să se ia măsurile adecvate: restructurare, o încercare de privatizare etc.

Pentru noi, lichidarea înseamnă măsura ultimă. De aceea, faptul că din nou a apărut textul: „un combinat metalurgic, un combinat chimic” pune sub semnul întrebării capacitatea guvernului de a învăța din vechile lecții. Credem că anumite elemente din guvern, chiar tehnocrate, privesc ca pe un lucru sacru

indicațiile care vin din exterior sau, dacă vreți, anumite lucruri trebuie făcute imediat, chiar dacă acestea nu sînt benefice pentru sistemul economic.

Chiar credeți că în țară nu se găsește un combinat chimic sau metalurgic care să fie închis?

Cît timp nu se face analiza punctuală, nu se poate da un răspuns. V-aș reaminti că lista inițială de întreprinderi propuse anul trecut pentru lichidare avea 222 de întreprinderi. După ce s-a mai făcut o periere, s-a ajuns la 160, și după ce s-a mai făcut și a treia s-a ajuns la 136 de întreprinderi. Acum, problema era dacă cele 136 de întreprinderi sînt realmente găurile negre din sistemul economic. Am reușit să parcurgem aproximativ 40% din întreprinderile de pe această listă. Din cele 40% pentru mai mult de jumătate exista o lipsă de informare corectă din partea forului de decizie guvernamentală. Pentru că numai parameetrii macro nu reflectă activitatea normală a unei întreprinderi.

Vechile și noile datorii ale întreprinderilor

Ce ar trebui, după opinia dumneavoastră, să se facă cu aceste întreprinderi?

Există situații care se constată într-o întreprindere (prin instituțiile specializate ale guvernului), că managementul nu a dus la o îmbunătățire sau o respectare a contractului respectiv. Totuși, deși, acum, se dau din nou concursurile de manager, vechii manageri (cei la care s-au constatat neregulii), în loc să fie sancționați, nu neapărat penal, dar măcar sancționați sub forma de a nu li se mai permite candidarea pentru ocuparea din nou a funcției de manager, cu toate acestea, deci, într-o înțelegere nefecundă a noțiunii de democrație, nu numai că sînt lăsați să candideze din nou, dar în 80-90% din cazuri mai și cîștigă concursurile respective; apar din nou două lucruri: pe de o parte, este clar că managementul și situația întreprinderilor nu se vor schimba; pe de altă parte, discutăm despre fenomenul de reformă managerială. În momentul în care un fost manager candidează, și tot personalul din interiorul întreprinderii știe că acesta are pile la FPS, în momentul respectiv, oamenii capabili, care ar avea și pregătire, ar avea și curajul să-și asume răspunderea managerială, renunță la acest lucru pentru a nu fi eliminați ulterior, pur și simplu, din întreprindere.

Am încercat, de un an de zile, să promovăm această notificare în cartea de muncă a managerului, dar am constatat că democrația, interpretată de către FPS, inclusiv de către guvern, nu permite realizarea unui asemenea mecanism.

Vorbiți de întreprinderile cu datorii la stat. Cum priviți situația SIDEX Galați, care are o datorie de 800 de miliarde? Și dacă li se iartă acestor întreprinderi datoriile, credeți că ele nu vor acumula în continuare altele?

Mecanismele prin care s-au manipulat de-a lungul celor 8 ani subvenții indirecte se manifestau prin faptul că anumite taxe către stat ori către asigurările sociale nu erau impuse unităților.

Marea problemă este recuperarea acestor datorii. Acuma, întrebarea care trebuie pusă este dacă Combinatul Siderurgic Galați acumulează în continuare datorii. Dacă în continuare acumulează datorii, înseamnă că într-adevăr ceva nu este în regulă și trebuie aplicată niște măsuri de restructurare. Trebuie schimbat managerul, făcută restructura-

rea în interiorul întreprinderii, atît la nivel tehnologic, cit și poate la nivel de personal. Dar vreau să vă mai spun că, din înțelegere, am văzut niște studii ale Uniunii Europene. Dacă se făcea restructurarea pe un mecanism normal, el era unul din combinatele bune, care puteau să aducă profit și, implicit, surse suplimentare la bugetul de stat. Nu știu însă dacă Combinatul își plătește acum toate datoriile către stat, inclusiv către salariați, către asigurări sociale, faptul că are 800 de miliarde datorii și-l închinăm acum, pentru datoria de 800 de miliarde, înseamnă vreun profit la bugetul statului. Totuși, au peste 30.000 de salariați, adică sînt treizeci și ceva de mii de contribuabili la impozitul pe salariu. În plus, ce produc ei, pentru că produc totuși o valoare substanțială pe zi, reprezintă taxe la TVA. Nu cred că la nivelul lor de producție, eșalonat pe o anumită durată de timp, acest combinat nu poate să plătească și datoriile din urmă. Neînțelegerea e că nu datoriile din urmă îngrijorează cel mai mult, ci dacă, în continuare, o unitate continuă să acumuleze datorii.

Cum privesc sindicatele privatizarea regiilor?

Una din marile probleme care îngreunează acum economia națională este comportamentul unor regiilor monopoliste, mai ales în resursele primare. RENEL și Romgaz îngreunează o evoluție normală a agenților economici. În momentul în care RENEL practică un sistem în care se ajunge ca prețul unui Kw să fie 1.000.000, se pune întrebarea: cum crede orice economist că poate un agent economic să-și desfășoare o activitate normală, în momentul în care prețul energiei electrice este mai mare cu aproximativ 35-40% chiar decît prețul internațional? Neplăcut este că, deși s-au făcut presiuni în luna septembrie 1997 (s-a făcut chiar un experiment cu un nou sistem tarifar al energiei electrice), deși au avut loc discuții comune (structuri sindicale, structuri patronale cu RENEL și Romgaz) pentru schimbarea contractului de monopol, deși s-au dat termene variabile: 1 octombrie, 1 ianuarie, acum s-a dat 1 februarie, după aia s-a dat 1 martie – vād că încă nu s-a mișcat nimic.

„Pe salariați nu-i încîntă că statul are bune intenții”

Toată lumea zice că este nevoie de restructurarea sistemului industrial. Toate forurile internaționale, naționale (parlamentari, membrii guvernului) recunosc că singura șansă este dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii. Totuși, pînă în prezent, nu s-a luat nici o măsură care să încurajeze dezvoltarea IMM-urilor. Există mai multe inițiative pe cale de a fi discutate. Sînt de acord că există o inițiativă, dar inițiativa respectivă nu este decît un paleativ. S-a făcut o inițiativă cu ordonanța licențierilor colective. Rezultatul nu a fost cel așteptat, nu a fost compensat de niște măsuri active în domeniul recuperării forței de muncă care să permită ca, la sfîrșitul etapei de compensări sociale, să i se găsească chiar un loc de muncă acestui salariat sacrificat în cadrul restructurării. Este o măsură temporară. Mai există HG 835, în care se arată anumite responsabilități din partea angajatorului față de salariații disponibilizați. Dar, aceste două instrumente nu rezolvă problema de fond care înseamnă concedieri colective și pentru care trebuie să apară o lege, în care să se spună clar care sînt responsabilitățile angajatorului, care sînt responsabilitățile statului față de acest sa-

crificat la concederii colective, care sînt responsabilizate fondului de șomaj în raport cu această persoană.

Avem discuții destul de avansate cu Ministerul Muncii, în această perioadă. Dar, vreau să vă spun cinstit (ținînd cont de faptul că ritmul privatizării a crescut, necesitățile de restructurare apar și în sectorul privat), pe salarii nu îi mai încintă faptul că statul are bune intenții, ei doresc să vadă legea.

Ați cerut în protocolul semnat cu guvernul ca semintele pentru însămînțări să fie scutite de TVA, lucru refuzat de Ministerul Finanțelor. Nu vi se pare însă normal ca pentru orice produs să se perceapă TVA?

Am solicitat ca semintele folosite la însămînțare să fie scutite de TVA; apor-tul la buget era nesemnificativ și s-a calculat acest lucru.

Faptul că se ia TVA la semintele de însămînțare poate să apară ca o chestiune foarte normală. Dar, dacă însămînțările nu sînt scutite de TVA, efectul asupra prețului pînii sau al altor produse alimentare este deosebit de mare. Contralansați efectul benefic al TVA-ului cîștigat la buget pe un anumit produs de bază și efectul dezastruos asupra bugetului de familie, implicat al consumului pe care această familie îl face pe piață. Pentru că, fiind obligat să consume automat un asemenea tip de produs (care are TVA 11%), în momentul respectiv, nu va mai deveni consumator pentru alte tipuri de produse, la care TVA-ul e 22%. Deci, ar fi fost un cîștig mai mare pentru stat și, dacă vreți, un rezultat era și pacea socială. Cu cît oamenii vor fi mai flămînzi și cu cît puterea lor de cumpărare va fi mai scăzută, cu atît tensiunile sociale vor fi multiple.

Manifestațiile noastre din ultimul timp sînt alimentate, pe de o parte, de nerealizarea revendicărilor din protocol și de disperarea oamenilor. Există o presiune, dar cu scumpirea benzinei tensiunea a ajuns la apogeu. Lumea a învățat deja lecția dură a sistemului: cînd se scumpesc combustibilii, automat impactul pe sistemul produselor de consum este deosebit de mare.

Toate lucrurile acestea duc la nemulțumiri și nu există nici o perspectivă. Sau, ca să fac o glumă, nu e nici un felinar la capătul tunelului care să mai și semnalizeze.

Totuși, o parte din cele asumate de guvern, în protocolul pe care l-ați semnat, s-au realizat...

N-aș vrea să creez impresia că guvernul n-a realizat nimic din protocolul respectiv. Dacă ați văzut, în mare parte, protocolul se referă în general la măsuri legislative și mai puțin la salarii. Marea problemă este că dacă, totuși, se doarește reformă și realizarea unei direcții de dezvoltare normală, trebuie ca gu-

vernul să realizeze cît mai repede toate acele mecanisme. Ca să dau un exemplu: combaterea muncii la negru. Asta ar însemna o creștere a numărului de contribuabili la bugetul statului, deci, o scădere a presiunii sociale. După părerea noastră, dacă acest lucru s-ar fi realizat, nu mai era necesară creșterea prețului benzinei.

„Nu toată răspunderea aparține Guvernului“

Nu toată răspunderea aparține guvernului pentru că, la ora actuală, guvernul totuși a realizat anumite măsuri legislative de pe lista respectivă și care așteaptă să fie rezolvate în parlament. Dau două exemple: unul este *Legea tichetelor de masă*, care stă în Parlament de șase luni. Senatul a judecat-o mult mai lent. În februarie trebuia să iasă legea normală, dar Comisia paritară de mediere, în loc să aleagă între cele două termene (Camera Deputaților propusese șase luni de la data publicării legii, Senatul propusese trei), a venit cu altă alternativă – la nouă luni.

A doua lege, însă, foarte importantă (stă tot de vreo șase luni), este *Legea Agenției Naționale de Ocupare și Formare Profesională*. Neplăcut este că această lege nici n-a intrat în comisiile de specialitate, deși, după părerea noastră, era o lege prioritară, dacă realmente vrem să dăm o șansă oamenilor disponibilizați. Am avut un excedent la fondul de șomaj care, după părerea noastră, trebuia să fie mult mai bine utilizat în dezvoltarea unor politici active de creare de noi locuri de muncă, decît să dăm numai măsuri compensatorii, care înseamnă măsuri pasive. Îi dau un ban ca să tacă din gură, dar el nu devine un element productiv. Fără Agenția Națională de Ocupare și Formare Profesională, după părerea noastră, inclusiv fondurile de ajutorare din partea Uniunii Europene nu vor fi capabile să fie absorbite. Deja sîntem etichetați ca o țară care nu este capabilă să absoarbă fondurile de ajutor care-i sînt date. Deși au fost alocate o multitudine de fonduri, n-am fost în stare să consumăm decît vreo 15% din ele, din lipsă de programe, din lipsă de persoane capabile să le pună în aplicare. Dacă vedem că lucrurile merg, că există o voință în realizarea lor, pe noi o întîrzie-re de o săptămînă sau două nu ne afectează. Înțelegem și noi procesul de creare a cadrului legislativ. Dar cînd vedem că nimic nu se face, pe domenii acute de strictă necesitate, credem realmente că din partea guvernanților (inclusiv din partea politicienilor) nu există voință ca ele să se rezolve.

„Europa nu poate avea pace fără un flanc sudic stabil“

Pe 18 și 19 martie Strobe Talbott, adjunctul secretarului de stat al Statelor Unite ale Americii, Madeleine Allbright, s-a aflat într-o vizită oficială în România. În cele două zile cît s-a aflat în București, Strobe Talbott a avut convorbiri cu președintele României, Emil Constantinescu, cu primul-ministru, Victor Ciorbea, și cu ministrul de Externe, Andrei Pleșu.

Întîlnirile cu oficialitățile române s-au concentrat asupra parteneriatului strategic americano-român, însă o mare parte a discuțiilor au urmărit punerea la curent a părții române cu strategia americană în sud-estul Europei. Pe 19 martie, Strobe Talbott a susținut în Aula Facultății de Drept a Universității din București o conferință cu tema *„Noua strategie a Statelor Unite în Europa de Sud-Est“*. Extrem de încurajator pentru noi, discursul lui Strobe Talbott s-a referit la parteneriatul strategic româno-american, la eforturile României de integrare în structurile europene și euro-atlantice, la situația, iarăși explozivă, din Balcani și la rolul pe care România și Statele Unite îl pot juca în menținerea păcii în această zonă.

Parteneriatul strategic nu este o simplă abstracțiune, a afirmat în timpul conferinței oaspetele american, ci „o conclurare sistematică în conjugarea eforturilor văzute prin prisma obiectivelor împărțite și urmărite în comun“. Strobe Talbott a amintit că România a participat alături de Statele Unite la misiuni de menținere a păcii în Bosnia, Angola și Somalia și s-a situat pe aceeași poziție cu SUA în criza iraniană.

Este sau nu îndreptățită România, după eforturile pe care le face, de a se integra în structurile europene? Adjunctul secretarului de stat american a amintit că întîlnirea cu președintele Constantinescu a însemnat un dialog de prospectare a noilor modalități de ajutorare a României pentru admiterea în NATO. „Ușa NATO va rămîne deschisă, pentru toate statele care doresc integrarea, dar în special pentru România (subl. ns.)“. Acesta este mesajul pe care președintele Bill Clinton m-a rugat să-l transmit președintelui Emil Constantinescu, a spus oaspetele american.

Referindu-se la amendamentele propuse de doi senatori americani la proiectul de ratificare a extinderii NATO, anume ca admiterea de noi membri să fie condiționată de admiterea în Uniunea Europeană, Strobe Talbott a calificat amendamentele drept „lipsite de înțelepciune“ și și-a exprimat speranța că legiuitorii americani vor realiza importanța admiterii de noi membri în Alianță: „ar fi incorect pentru țările candidate să tragem linie după prima etapă a extinderii“.

Demnitarul american a apreciat, în discursul său, pașii pe care România i-a făcut „într-un timp atât de scurt“ pe calea democrației. Construcția europeană, a explicat vorbitorul, presupune în principal modalități instituționale: se cere construcția unor structuri complexe și coerente, bazate pe principii general împărțite: societate civilă, guvernare democratică, dezvoltare economică viabilă, toleranță, control civil asupra forțelor armate, respect pentru integritatea granițelor ș.a. România face mari eforturi pentru a-și întări democrația, iar Statele Unite și „președintele Clinton sînt la curent cu sacrificiile pe care le face Româ-

nia“ pentru realizarea acestui lucru și pentru a se integra în structurile europene – a mai spus vorbitorul.

Adjunctul secretarului de stat al USA s-a referit pe larg la escaladarea tensiunii din zona fostei Iugoslavii, afirmînd că SUA contează pe România și pe alte state din sud-estul Europei pentru crearea unei zone de stabilitate „în jurul țării fostei Iugoslavii – un mediu în care democrația și dezvoltarea economică au șanse de succes“. Referitor la rolul pe care România îl poate juca în viitoarea structură largită a NATO, Strobe Talbott a afirmat: „Acest secol ne-a dovedit că Europa nu poate avea pace fără un flanc sudic stabil, dar ultimele săptămîni ne-au reamintit de rolul crucial și pozitiv a țării dv. în această parte a continentului – subl. ns. (...) Nu poate exista un vid de securitate, întrucît natura are oroare de vid, în special în Balcani și mai ales în acest moment“. Războiul din Bosnia a însemnat aproape un dezastru pentru Europa și a riscat să compromită toate proiectele europene. „Dar armele au tăcut în Bosnia, iar România a contribuit semnificativ la aceasta“. O nouă primejdie este reprezentată acum de exacerbarea violențelor din provincia Kosovo: „Situația din Kosovo ar putea declanșa un al patrulea război în Balcani, în acest secol“, a opinat demnitarul american remarcînd în continuare sprijinul pe care președintele României, Emil Constantinescu, a asigurat că îl va oferi pentru soluționarea acestei probleme.

Politica externă – un model pentru alții

Inițiativele de politică externă ale României au fost laudate de Strobe Talbott, care a remarcat bunele relații ale României cu vecinii săi: Ungaria, Moldova, Ucraina și Bulgaria: „În orice punct cardinal, România se dovedește a fi un bun vecin, care îi determină pe vecinii săi să răspundă cu aceeași monedă. Politică externă a României este un model pentru alții“. El s-a declarat în continuare optimist în privința promovării păcii și stabilității în regiune și a capacității țării noastre de a-și ocupa locul în comunitatea europeană și euro-atlantică. Uniunea Europeană, a spus vorbitorul, se definește în termenii unor valori universale și nu prin diviziuni religioase sau etnice. Iar România a reușit cel mai bine să se adapteze la aceste principii prin afirmarea unei „politici de includere“, în definirea cetățeniei și cadrului statal, în includerea UDMR la guvernare: „România a evoluat foarte mult, în timp scurt“, a adăugat Strobe Talbott: „Dacă acum un an l-ați aplaudat cu amabilitate pe președintele Clinton, am venit acum să vă întorc aceste aplauze pentru realizările dv. și să exprim încrederea în ceea ce putem realiza împreună în secolul ce urmează“.

IULIAN ANGHEL

Colecția OPERE COMPLETE I.P. Culiuanu

Ioan Petru Culiuanu
EXPERIENȚE
ALE EXTAZULUI

Ioan Petru Culiuanu
PSIHANODIA

Ted Anton
EROS, MAGIE ȘI ASASINAREA
PROFESORULUI CULIUANU

Comenzi: C.P. 26-38 București

MONICA LOVINESCU

În Cartea neagră a comunismului, România pătimește de un contratimp istoric specific

Doamnă Monica Lovinescu, vă rugăm să ne spuneți cum este prezentată reprimarea comunistă în România în *Cartea neagră a comunismului*, apărută în 1997 la editura Robert Laffont? Cit de exactă este informația autorilor? Sesizați ei liniile esențiale ale comunismului în România? Dacă nu, din ce motive? Ce ar trebui făcut pentru a completa lacunele la o ediție viitoare? Cit de mult apreciați că s-au implicat istoricii și scriitorii români, presa și societatea civilă în aceste teme? Cit și ce s-a făcut în țară? Cit s-a făcut în străinătate?

Există un „specific românesc” care să individualizeze crimele făcute de comuniști în România, raportate la celelalte țări din jur? Există perioade distincte în care acest specific s-a manifestat? Și cum?

Capitolele *Cărții negre a comunismului* sunt scrise de autori diferiți. Se întâmplă ca tocmai cel care s-a ocupat de Europa Centrală și de Sud-Est (adică și de România), istoricul ceh Karel Bartosek, să fie și cel mai puțin sistematic. Pare grăbit, înlocuind de cele mai multe ori riguroasa istorică printr-un fel de improvizație ziaristică. Nu-i pun în discuție competența, cartea lui precedată care a produs scandal în Franța (*Les aveux des archives*, 1996) arată că studiind serios arhivele pe un subiect precis (cazul, demizitat, al lui Arthur London) istoricul ceh știe să le interpreteze cu sîr și spirit inovator. Din păcate, nu așa a procedat și în *Cartea neagră*.

În plus, România pătimește în această analiză și de un contratimp istoric specific. Românii au rezistat spectacular într-un moment cînd n-aveau spectatori: imediat după ocupația sovietică. În timpul rezistenței din munți, unică în Europa sovietizată, sau al proceselor prin care erau total eliminate partidele democratice, ca și elita societății civile, Occidentul era atât de ocupat să-și oblojească rănile și să facă procesul sistemului totalitar nazist pe care-l învinsese, încît simpla idee a unui conflict la orizont spre a elibera țările cedate Uniunii Sovietice părea aproape blasfematorie. Cînd românii se luptau în munți sau și deveneau victime ale celor mai perfecționate metode de schinguire și anulare psihică, ca la Pitești, Occidentul continua să preamărească ajutorul frățesc al sovieticilor care – proclamau ei – salvaseră Occidentul la Stalingrad. În acei ani, la Paris, oricare dintre noi, proaspeți refugiați, încerca să alerteze mass-media se vedea tratat de fascist.

Restul Europei răsăritene și centrale își începea rezistența cam în momentul în care, la noi, rezistența era în lentă descompunere. Budapesta, Berlinul de Est, Poznańul forțau atenția Occidentului oricît de constantă i-ar fi fost inerția.

După ce închisorile au „tocat” rezistența din România, ele nu și-au

deschis porțile decît spre a da drumul umbrelor a ceea ce fusese mai înainte esența însăși a îndrîjirii. De-abia atunci s-a ivit în celelalte țări o nouă formă de opoziție, slujindu-se (tactică sau sinceritate?) de ocaziile cele mai neprielnice (cum au fost acordurile de la Helsinki, din care în Est nu s-au reținut decît paragrafele consacrate drepturilor omului). Un nou termen, „disident”, s-a răspîndit într-un Occident ce părea a fi învățat, în sfîrșit, a privi mai puțin oblic spre Est. Prin disidență se reinventa, de bine, de rău, un embrion de societate civilă, al cărui prototip rămîne, firește, Solidarnosc. Or, pe această hartă a disidenței e bine să ne amintim că noi n-am figurat decît prin Paul Goma. Singurul care a provocat, de bine, de rău, o mișcare, un prim nucleu din care doar scriitorii au fost absenți. S-au manifestat apoi, fie izolat, fie tardiv. De fapt, scriitorii, cum o spun nu fără o oarecare mindrie, „rezistau prin cultură”. Era, firește, și aceasta o formă de a spune un „nu” murmurat, dar cu totul insuficient, după cum bine s-a văzut din 1990 încocoace. Între scriitor și publicul său nu există vreo solidaritate iscată din practicarea actelor interzise (a citi în samizdat era aproape tot atît de primejdios cît a scrie pentru samizdat). La noi, se crease doar o complicitate: „șopirla”, făcutul cu ochiul, mentalitatea împărțită și „capului ce se pleacă”. Ca sabia să „nu-l taie”, nu se mai înregistrau cum s-ar fi convenit nici excepțiile. În Cehoslovacia, după ce Jan Pallaș și-a dat foc, Praga a defilat cu flori spre statuia lîngă care își săvîrșise sacrificiul. Și de atunci, în fiecare an, mîini anonime înfloresc locul și cinstește amintirea. La noi, doar după zece ani a fost celebrat gestul fără de precedent al lui Liviu Cornel Babeș, care și-a dat foc pe pirtia de ski, coborînd muntele ca o tortă vie. Iar Călin Nemeș, imagine-cheie a revoluției din decembrie, cu cămașa lui albă ostentativ deschisă în fața puștilor represivi, s-a sinucis cînd a înțeles că revoluția pentru care fusese gata să-și dea viața trebuia pusă între ghilimele dubiului. Merita să fie paradigmatic, e numai... uitat.

De ce este rezistența românească slab reprezentată

Prezenți, deci, cînd nu era nimeni să ne observe, am devenit absenți cînd ocheanele au început să se îndrepte asupra noastră. E o tentativă inevitabil schematică pentru a răspunde mai ales la partea a doua a întrebării dumneavoastră.

Pentru cea de la început, e clar că rezistența românească e slab reprezentată în *Cartea Neagră*: un paragraf despre Sighet, o pagină și jumătate despre Pitești, citarea numelui lui Paul Goma, un alt paragraf mai scurt și destul de nesemnificativ, cu cîteva arestări mai puțin semnificative a căror știre ajunsese la redacția revistei unde lucra în exil Karel Bartosek (*La Nouvelle Alternative*). E de vină, cum spuneam, privirea superficială a lui Bartosek. Dar numai în parte. Polonezii, cheii, ungurii au consacrat studii după studii situației din țările lor, trimițîndu-le și publicîndu-le în străinătate și în limbi de mare circulație. Pînă în 1990, noi, mai nimic. Cite un articol, cite o broșură, cînd alții veneau cu sute de pagini de documente. Deci Bartosek a luat și el ce-a găsit mai la îndemînă: Sighetul, din pricina binemeritatelor faime a „Memorialului”, ce a trecut granițele țării. Piteștiul, din pricina cărții lui Virgil Ierunca, apărută în limba franceză, cu o prefață de François Furet și imediat re-

Uitarea stă la temelia

– Interviu realizat de

cențată în cele mai de seamă publicații franceze, italiene și cehe.

Ce-ar trebui făcut? Rugați istoricii noștri, dacă îi avem și cît îi avem, să umple această mare lacună (mare cît 50 de ani de istorie) nu numai printr-un articol de complement la actuala *Carte Neagră*.

Și, firește, trebuie să obținem deschiderea arhivelor și accesul la dosare. Cîtă vreme rămînem noi înșine în uitare, nu vîd de ce am reproșa altora că... ne uită.

Dezbaterea din Franța pe tema comunismului

Cum apreciați că a fost primită *Cartea neagră a comunismului* în presa franceză și de către opinia publică din Franța? A convins sau nu că cele două flageluri ale secolului, fascismul și comunismul, sint echivalente prin crimele lor? Dacă nu, de ce?

În ultima sa carte, *Trecutul unei iluzii*, François Furet se oprea îndelung asupra funcției campaniilor antifasciste din Occident, menite în foarte multe cazuri să ascundă crimele comunismului, iar, în final, presimțea că intelectualii, francezi îndeosebi, nu vor putea viețui multă vreme avînd ca țel doar democrația (gospodăria prozică a cetății fără orizont utopic). Dezbaterea pasionată și de lungă durată din Franța, adăpostită îndeosebi de ziarul care mimează cel mai spectacular „obiectivitate” (*Le Monde*), îi dă în întregime dreptate. De ce în Franța comparația dintre cele două sisteme totalitare (nazism și comunism) stabilită după război de Hannah Arendt și de Raymond Aron – și acceptată atunci – este repusă în chestiune, crima împotriva umanității devenind doar apanajul nazismului, în timp ce comunismul n-ar fi săvîrșit decît crime –, pluralul în cazul de față decupabilizează esența unui sistem? Tocmai acum după căderea zidului de la Berlin și implozia comunismului? De ce morții, victime ale comunismului, între 85 și 100 de milioane, nu pot valora cît cele vreo 20 de milioane ale nazismului?

Vă propun cîteva „ipoteze de lucru”.

– Occidentul n-a suferit decît de pe urma nazismului; privită de departe, reprimarea comunistă poate părea și mai tolerabilă și mai puțin importantă.

– Colaboratorii cu ocupantul nazist au fost pèdepsiți, unii, ca Robert Brasillach, plătînd chiar cu viața. Ca să nu fie judecat, umilit și condamnat, Drieu la Rochelle s-a sinucis. Execuțiile la eliberarea Franței s-au cifrat cu zecile de mii, ca și procesele. Cei care au preamărit Uniunea Sovietică și regimurile din Est, nu doar comuniști, dar și „tovarăși de drum”, țin să perpetueze condiția lor actuală cînd se consideră că, dacă s-au înșelat, au făcut-o doar din generozitate. Se tem că vor fi dovediți colaboratori la o altă crimă împotriva umanității. Se ascund deci în spatele *Capitalului*, spre a șterge din amintire violența singeroasă a *Manifestului comunist*. Se opresc la genocidul etnic săvîrșit de nazisți, spre a-l putea mai lesne ignora pe cel de clasă al comuniștilor. Au și semne că o astfel de camuflare nu e imposibilă. În timp ce Céline, după ce a făcut închisoare în Danemarca, s-a stins din viață ca un paria, în opoziția generală, la Meudon, tot în Franța devine muzeu casa de unde Louis Aragon și Elsa Triolet trimiteau mesaje exaltate Moscovei, iar, la centenarul lui Aragon, nimeni nu recită faimoasele versuri prin care poetul implora înființarea unui GPU în Franța. Pentru a te bucura de indulgența ge-

nerală, nici măcar nu ești obligat să ceri scuze. Dai toată vina pe Stalin și-ți clamezi generozitatea inițială. Ceea ce, de-a lungul a peste două luni de dezbateri pe la radio, televiziune și în ziare, în jurul *Cărții negre*, au și făcut mulți dintre cei care, la un proces cu totul improbabil împotriva comunismului, ar fi riscat să se vadă implicați ca ațîțitori la crime.

– Inteligenția franceză are o tradiție de stînga, moștenită de la Revoluția franceză. Dacă nu chiar robespierriană (deși se cam întîmplă), cel puțin iacobină. E logic ca François Furet, cel care a schimbat privirea istorică asupra Revoluției franceze, să dea și unul din studiile de referință despre comunism. La un moment sau la altul, unii mai devreme, alții mai tîrziu, acești intelectuali au crezut – și sperat – că revoluția bolșevică va intra în tiparele celei franceze, ducînd-o mai departe (intelectualul francez, de mai bine de un secol, tot viseză la baricadele de aiurea). Ceea ce se petrece la extrema stîngă pare scuzabil celor care nu suportă excesele de la extrema dreaptă. Intelectualii în chestiune se dezmeteciseră pe rînd. Acum, după ce eșecul comunismului, a devenit palpabil, ei par a se reimplietici...

– Evident, ne-ar trebui spațiul lui multor cărți pentru a enumera aberațiile și motivațiile unei atare mentalități. Numai că aceste cărți există. Și sint semnate – paradoxul e de data asta fericit – tocmai de intelectuali francezi, dintre care nu puțini continuă a-și spune de stînga: Revel, Finkelkraut, Edgar Morin, Glucksmann, Bernard-Henri Lévy, Jacques Julliard etc. Iar dintre foștii comuniști care au devenit cei mai implacabili analiști ai acestui sistem, cine ar îndrăzni să nu-i menționeze pe Koestler, Edgar Morin, Annie Kriegel, Alain Besançon, François Furet? Interesant că, atunci cînd și-au epuizat toate instrumentele analizei „științifice”, cei mai mulți dintre ei se referă la mister, sau la patologie, „epidemie” și „virus” devenind termeni-cheie în descrierea enigmei comuniste.

Ideologia comunistă nu a fost niciodată generoasă

În ce măsură ideologia „generoasă” a comunismului conține în ea germeii terorii? Se poate susține, în privința crimelor comuniste, că ele au fost frecvente doar în perioada de instalare, de început a regimului comunist și apoi acesta s-a relaxat, permițînd o viață normală?

Ideologia comunistă nu a fost niciodată generoasă. Înșelătoare, da, generoasă, nu. Valurile de sînge erau anunțate din chiar principiul de bază; e imposibil să instalezi o dictatură absolută (fie ea și cea dorită, a proletariatului) fără vărsare de sînge. Ceea ce un idealist comunist putea pretinde (cel puțin pînă la marile procese de la Moscova) era că nu vor fi sacrificați „luptei de clasă” decît cei vinovați. Or, ca și în nazism, au fost loviți și suprimați, de-a valma, vinovați și nevinovați, după criteriile de grup etnic, de o parte, social și politic, de alta. Ipocrizia, inexistentă la naștii (cei care citiseră *Mein Kampf* n-aveau suza că nu știau cu precizie care era programul lui Hitler), a funcționat de-a lungul comunismului, dictatura n-a fost nici măcar a proletariatului, ci asupra proletariatului, iar victimele n-au aparținut doar claselor dominante. De altminteri, una din trăsăturile ce diferențiază totalitarismul de orice altă formă de guvernămînt (fie ea tiranie sau dictatură) este tocmai persecutarea inocentilor. Culpă precede nașterea (apartenența la un grup etnic sau social). Ipocrizia aceasta nu se confun-

tuturor bolilor tranziției

GABRIELA ADAMEȘTEANU -

dă cu nici o generozitate, e o trăsătură agravantă și nu disculpă pe nimeni de nimic. Nici nu te dispensează de a-ți recunoaște greșeala.

Din motivele de mai sus, și din altele, nenumărate și care ar necesita luxul nuanțelor, Franța este poate singura țară din Europa apuseană care, după ce se demarxizase spectacular (în anii '70), pusă vreo două decenii mai târziu în fața evidențelor eșecului marxist, revine, mai atenuat, dar cu încăpăținare, spre erorile trecute și le exaltă. Să mai existe oare un alt Parlament din Occident unde un prim-ministru (Jospin), interpelat tocmai asupra revelațiilor din *Cartea neagră a comunismului*, să îndrăznească a susține - și cu vehemență! - că e mândru de a avea comuniști în guvern?

Pentru a răspunde la partea a doua a întrebării dumneavoastră: evident că, după valorile de teroare prin care societatea a fost decapitată de elite și de răzvrățiți, nu mai e nevoie de metode intensive spre a obține supunerea necondiționată. Frica le-a rămas tuturor în epidermă. Ajungea o mică atingere (o teamă de denunț, cutare nu e oare informator?), dosarul care-ți poate împiedica copiii să facă studii, o urmărire pe stradă, o punere în discuție la o ședință de partid etc.) pentru ca teroarea să se dezlanțue în tine. Ceea ce nu înseamnă că s-a renumțat definitiv la metodele capitale. Ele au supraviețuit și în postcomunism, vezi mineriadele, de pildă.

După 1990, sectorul memorialistic - singurul bogat în revelații

Cum apreciați cartea lui Stelian Tănase *Anatomia mistificării* și portretele personajelor sale? Ce alte cărți-document pe această temă considerați că merită semnate publicului românesc?

Am scris despre cartea lui Stelian Tănase exprimându-mi dorința (irealistă) de a o vedea integrată în programul școlar. De ce?

- *Anatomia mistificării* reprezintă un model pentru prezentarea pieselor de arhivă care, spre a corespunde adevărului, se cer comentate - ceea ce Stelian Tănase a făcut printr-un montaj excepțional de mărturii, pagini de memorii, interviuri. Din istoria falsificată pe care am trăit-o, doar comentariul se apropie de adevăr, documentul brut vehiculând mai departe minciuna oficială.

- Reconstituind un moment istoric prin punerea în context a dosarelor de anchetă, astfel de cărți ar putea des-

chide calea spre un nou gen: romanul neficțional. Primul de acest tip, nu cu personalități, ca în cazul procesului Noica/Pillat, ci cu personaje necunoscute marelui public, era semnat de Doina Jela și trata procesul Canalului (*Cazul Nichita Dumitru*). Firește, nu e o cale obligatorie, s-ar putea însă să împună cu volumele de mărturie, documente, memorii, romanul neficțional să deschidă un orizont mai larg literaturii române.

Dacă pornim din 1990, am avea nevoie de o listă - din fericire lungă - spre a epuiza subiectul. Ne oprim deci numai la ultimul an: alături de *Anatomia mistificării*, ar fi de citit ultimele memorii și jurnale, dintre care trei cel puțin au fost scrise pentru clandestinitatea sertarului, cu tot ceea ce o astfel de activitate presupunea ca risc și, deci, curaj: *Jurnalul Alinei Voinescu*, *Tejurnalul de noapte de Doina Jela* și *jurnalul lui Pericle Martinescu*, 7 ani cit 70.

Cum, de-a lungul celei de a doua jumătăți a secolului XX, realitatea a avut prostul-gust să depășească ficțiunea, revine literaturii și această nouă sarcină sau șansă să facă verosimil neverosimilul sau, cum spunea Boileau, de atita ori reluat de Camus, „rendre le vrai vraisemblable”. Fără a pretinde o clipă că ar trebui scris numai așa și că ficțiunea a devenit inutilă (ar fi o enormitate), mărturisesc că nu înțeleg deloc suspiciunea pe care unii romancierii și criticii o arată față de sectorul memorialistic, singurul bogat în revelații după 1990.

Nu putem ierta ceea ce am uitat

Există interes față de trecutul comunist în România sau vi se pare că societatea tinde mai degrabă să-l îngroape în uitare și, odată cu el, și crimele lui?

Întrebarea dumneavoastră se leagă de precedentul meu răspuns. Așa cum „memoriile” și „mărturiile” încep să fie privite cu ochi critici de literați, tot astfel evocarea trecutului e rău văzută - cazul cel mai grav - sau privită cu indiferență sau, în fine, cel mai curent, ignorată. Amnezia voluntară a ajuns să ia forme aberante: nici de frig, nici de frică, nici de demolări, nici de turnători, nici de urmăritori, nici de securiști, nici de cozi la alimentară, nici de electricitatea acordată cu Țirita nu-și mai aduc aminte nu doar nostalgicii erei Ceaușescu, ci și bietul om de rînd, anonimul care suferea de toate acestea la un loc.

Uitarea stă la temelie tuturor bolilor tranziției. Uităm-ierțăm. De fapt

nu putem ierta ceea ce am uitat. Nu sîntem creștini, ci amnezici. De altminteri, tocmai pentru că uităm fără condiții, nici nu ni se cere iertare. Am fost declarați cu toții vinovați tocmai pentru ca nimeni să nu mai poată fi considerat vinovat. Pînă și unii intelectuali exigenți au preluat sintagma, atît de greșit aplicată, cu „vinătoarea de vrăjitoare”. Vrăjitoarele Evului Mediu erau inocente, pe cînd culpabilii pe care ar trebui să-i urmărim acum sînt cu adevărat culpabili. De altminteri, nici nu-i urmărim, ceea ce simplifică lucrurile și le ține pe loc. Cînd gîdele primește de nu știu cîte ori pensia victimei, cînd e instalat în vile confortabile, iar victima locuiește tot în cămăruțe de mizerie, cînd grațați ai Securității dau interviuri și lecții de morală în presă (ultimul caz e al generalului Pleșiță) sau continuă să-și amenințe dușmanii refugiați pe alte meridiane, cu execuții capitale, cînd unii dintre cei care au reprimat revolta de la Timișoara s-au văzut reinstalați în posturi de răspundere, cînd învățămîntul pentru viitorii ofițeri de poliție este conceput mai departe după calapodul ceaușist, înseamnă că totul se poate repeta, piesele rămînd neschimbate pe tabla de șah. Cu certitudine, societatea civilă va continua să fie sfidată, deoarece nici un „proces al comunismului” (are mai îndrăznește să se slujească de o astfel de expresie?), fie el doar simbolic, n-a curățat atmosfera.

Amnezia colectivă își poate naște monștrii ei proprii. Repetarea istoriei e doar unul dintre ei.

A cere sau a accepta reabilitarea individuală înseamnă a recunoaște că sistemul juridic comunist a fost legal

Ce opinie aveți despre procedeele „recursurilor în anulare” în cazul proceselor politice din timpul comunismului, care merg atît de lent și au provocat deja tensiuni în România? De ce ați refuzat recursul în anulare al procesului mamei dumneavoastră? Care credeți că ar fi soluția normală pentru a restitui oamenilor (supraviețuitorii și urmași) atît adevărul, cît și drepturile civile?

Am refuzat într-adevăr „reabilitarea” mamei, dobîndită printr-un recurs în anulare care a avut loc în iunie trecut, fără ca eu să fi fost avertizată. Refuzul meu nu provine numai din dorința de a rămîne fidelă atitudinii demne a mamei mele. O privește pe

Stéphane Courtois
Nicolas Werth
Jean-Louis Panné
Andrzej Paczkowski
Karel Bartošek
Jean-Louis Margolin

Le livre noir du communisme

Crimes, terreur, répression

Robert Laffont

ea, dar nu numai. Principiul depășește un caz sau altul, o persoană sau alta. A accepta acest tip de reabilitări revine la a îngădui vinovatului să-l disculpe pe nevinovat. Or, regimul comunist trebuie învinovățit, nu victimele sale dezvinovățite. A cere sau a accepta reabilitarea individuală înseamnă inevitabil a recunoaște că sistemul juridic comunist a fost legal.

Soluția există, au aplicat-o cehii de la bun început: a declara ilegală jurisprudența comunistă de la instaurarea acestui regim și pînă la căderea lui, anulînd astfel toate sentințele date în procesele politice. Dar absolut toate. În felul acesta, rolurile sînt răsturnate, acuzatul devenind adevăratul acuzator. Reintră în drepturi nu numai foștii deținuți și familiile lor. E mai mult decît atît: se restabilește o oarecare dreptate istorică.

Să nu ni se spună că „nu e momentul”. Momentul a sosit de atîția ani în Cehia. E drept că noi sîntem mereu ultimii, de parcă asta ar fi devenit tardiva noastră vocație. În Cehia, lustrarea a fost pusă în aplicare, în România punctul 8 al *Proclamației de la Timișoara* a fost atît de adînc înmormîntat (în amintiri), încît nu mai este pomenit decît la parastasele speranței. Pînă și bulgarilor le va fi îngăduit să-și consulte dosarele, la noi, nici majoritatea „cea bună” nu s-a grăbit să voteze această lege elementară. N-avem acces la arhive pentru a ne număra cel puțin morții. Sau pentru a înțelege ce s-a petrecut exact în decembrie '89.

Dar să revenim la memoria absentă, la „imaginea” infantil reclamată (alb cînd e negru, cîntat cînd e urlat), la toate aspectele tranziției noastre imobile și ale discordiei ce se dă drept împăcare și unire. Lista celor mai elementare doleanțe e prea lungă. Vă propun să încheiem cu un etc... Nu-i mai bine așa?

HUMANITAS
Cartea care dăinuie

TITLURI DE SUCCES ÎN TIRAJE NOI
STELIAN TĂNASE *Anatomia mistificării. 1944-1989*
HAJIME NAKAMURA *Orient și Occident: o istorie comparată a ideilor*
PETRE ȚUȚEA *322 de vorbe memorabile*

URMĂTOARELE APARIȚII
ARTHUR GOULD LEE *Coroana contra seceră și ciocanul.*
Povestea Regelui Mihai al României
Dr. H. TARNOWER
S. SINCLAIR-BAKER
Regimul medical Scarsdale

NOUȚĂ ÎN LIBRĂRI

„22” la Tîrgul de carte de la Leipzig

Revista „22” a realizat o ediție specială - *Die Zeitschrift 22* - dedicată Tîrgului de carte de la Leipzig. După cum se știe deja, anul acesta România este invitat de onoare la Tîrgul de la Leipzig.

Suplimentul, redactat în limba germană, conține programul complet al manifestărilor românești de la Leipzig, scurte prezentări ale unor cărți, în special ale celor publicate în limba germană, texte semnate de Andrei Pleșu, H.-R. Patapievi, Gabriel Tepelea, o sumă de informații din lumea cărții, a muzicii, filmului, despre activitatea unor biblioteci, teatre, centre de dans etc. Textul semnat de Paul Schuster-Stein oferă un detaliu interesant despre o editură de limbă germană datînd din 1873 și care își afla sediul pe strada Leipzig din București.

Coordonatoarele proiectului au fost Gabriela Adameșteanu și Rodica Palade. Grafica a fost realizată de Dan Perjovschi, care este și autorul emblemei standului românesc. Informațiile publicate, furnizate de Ministerul Culturii și alte instituții, au fost culese și prelucrate de Ioana Ieronim, Alice Taudor și Florin Gabrea. La traducere au lucrat Mariana Lăzărescu și Paul Schuster-Stein. Tehnoredactarea și corectura au fost asigurate de Florin Anghel, Rodica Toader și Mara Ștefan. (A. T.)

22
ROMĂNIEN
LÄNDERSCHWERPUNKT
1993

IOAN GÂNDU

Drept la replică

Vă rugăm respectuos să publicați, în virtutea dreptului la replică, următoarele:

1. În numărul 8 din 24 februarie-2 martie/1998, un tânăr domn, Gabriel Andreescu, plin de modestie și bunăvoință în intenție, publică într-un stil cam apneic și oarecum teomantic un articol intitulat eronat „O revistă a Ierarhiei Ortodoxe editată în București”, în care, din motive care îi aparțin, comite mai multe erori și confuzii de planuri. Le enumerăm pe cele principale care ne-au înveselit cel mai mult prin fantezia lor rebelă:

1. Publicația *Icoana din adinc* nu aparține Ierarhiei Ortodoxe, după cum singur autorul articolului o recunoaște!

Fondatorii ei au primit însă, ca și vameșii din parabolă, binecuvântarea duhovnicească, atât de la Ierarhiile noastre („marginalizată” doar în conștiința dilatăta îngrijorător spre „doctrina Mahayama” a autorului); textul ales de un așa de mare „independent” ca domnia sa dovedește o dependență la fel de îngrijorătoare față de pseudoînvațăturile ridicole și desuete (gen „marele anonim”), străine conștiinței noastre de români ortodocși, cit și de la duhovnicii noștri, pentru că în mod clasic fariseii se laudă cu „independența” lor, iar vameșii se socotesc nevrednici de un asemenea „experiment”, așteptând Mila lui Dumnezeu cu frică și cutremur, dar și cu dragoste și bunăcuviință.

2. În primele două numere, e adevărat, în mod onorific și firesc protocolar, am avut un Ierarh în colegiul redacțional. Ce e rău în asta? După cum se poate observa cu ușurință, în numerele următoare, colegiul redacțional și-a definitivat structura, iar adresa redacției noastre este cea de acum (strada Complexului 8, sector 3). De altfel, publicația noastră este și va rămâne, cit va vrea Bunul Dumnezeu, de atitudine creștin-ortodoxă și de aceea orice Ierarh al Bisericii noastre sau închinător, creștin cu fapta, va avea un spațiu în paginile ei. Nu-i normal să fie așa? Trebuia să cerem o aprobare pentru modul civilizată în care am procedat?

3. Familiaritatea vulgară, lezuitismul monoton și cam naiv, profunzimea simulată (nădăjdium tranzitoriu) cu care autorul articolului tratează Ierarhia Bisericească, Opera Sfinților Părinți, ca și semantică proprie de care face caz, fără a cunoaște de fapt tainele, ca orice om „independent” (în raport cu ce independent? cumva și cu moralitatea opiniilor?), care de asemenea îi aparțin. Poate la acest tip de imprecizie s-a referit *No comment*.

4. Niciăieri în articolele semnate de vreun redactor sau colaborator al nostru nu există aprehensiune decât față de elucubrațiile și frustrările tragice (dramatice înseamnă altceva – sic!) ale celor care-și pornesc judecățile de valoare din sfera anormalului. Pentru toți oamenii de bună-credință este limpede că „scribești păcatele și li compătimizești pe păcătoși”. Numai domnul Gabriel Andreescu vede, plin de vigilență răuvoitoare, „reprezentanții” ai Ierarhiei Ortodoxe acolo unde se află de fapt opiniile unor închinători ai Bisericii Ortodoxe, opinii, e adevărat, tranșante, profesionale și strict personale (impărtășite de altfel de mulți profesioniști „neindependenți”), ca ale unui om care îngrijește bolnavi de toate felurile, de aproape 40 de ani.

5. Articolele de atitudine nu se scriu de un comitet obscur, excesiv xenofil sau ocultofol, ci de oameni cu altă opinie decât a celor „independenți”. Ar mai trebui să ne amintim că Sfinții Arhanghel Gavriil, în tradiția iconografică ortodoxă autentică, poartă în mîini un sul pe care scrie „condei iute scriitor”, dar nu și condei rău scriitor. Obsesia opiniilor independente aparține nu numai domnului Gabriel Andreescu; au avut-o și alți publicatori „liberi cugetători” și rituri rău vorbitori în cursul istoriei pre- și post-creștine, care foloseau însă corect termenii uzuali ai culturii generale, dar și

cei medicali, fie din elementară politețe, fie din instinct de conservare. Ar fi mai bine să ne analizăm propria luciditate și responsabilitate prin persoane competente duhovnicești, atunci când „sărăm” ca arși, aflind că nu toată lumea gîndește „paranormal” (citările filosofice se fac cu acribie, nu cu „voluptate”; aceasta din urmă aparține sferei primare afective din epoca noviciatului în nemicofonia filosofilor abisale...). Din punct de vedere psihologic, la tinerete este explicabil să te crezi orice, dar trebuie s-o și dovedești! Cultura reală se simte, nu se clamează... Ca și demnitatea reală!

6. Sentimentele fals ecumenice, fals irenice, naiv sau interesate xenofile și jovial europene (de fapt, în Europa se încearcă acum o integrare, nu o uniformizare – sic!) aparțin, de asemenea, culturii noastre independente față de cultura clasică. Domnia sa are și marota bine cunoscută a securității „poliexpertoase” care se potrivește ca „oiștea în Ieremia” cu textul, subtextul, metatextul și chiar ultratextul articolelor publicate în revista *Icoana din adinc* („Sint lucruri care nu pot fi dăruite, ele trebuie dobîndite”, observa cîndva, teonomic, Thales din Milet). Iar cuvintele „Cuvinte sintem dintr-o operă subtilă, înfricoșătoare și sigură” nu se lasă mîngia-te, cu atât mai puțin bruscate, oricum, oriunde și de oricine... Să luăm seama bine, cu ceea ce exprimăm, cu ceea va trebui să și trăim multă vreme...

7. Deși este evident că citirea strict subiectivă a publicației noastre îi aparține, autorul articolului consimte, ca orice om atins de veleitarism transeuropean, să afirme cu o „îndrăzneală” caracteristică „independenților”: „Biserica Ortodoxă trebuie să se modernizeze”. Extraordinar (ce auzim „prea dubioase”?), dar de ce trebuie să se „modernizeze” neapărat și să nu-și impoziteze mai degrabă sevele, cum și face de altfel dintotdeauna, în albia predaniei strămoșești? (Învățătura evanghelică și filocalică se preia ad litteram, citirea se face în Duh și Adevăr!). Biserica fiind o instituție divino-umană cu o Ierarhie vizibilă și una invizibilă, din care domnul Gabriel Andreescu nu vede nimic, căci „barca” sa doctrinară rătăcește în derivă, „între mișcare și cuvînt”, ca într-un vechi blestem indian, despre care am mai amintit, concluziile sale „moralizatoare” sînt departe de realitate și chiar extravagante.

8. Anti-intelectualismul și anti-intelectualitatea sînt două noțiuni diferite pe care bravul nostru independent le confundă entuziast, la fel cum confundă și anti-culturalismul și anti-cultura. Evident că orice intelectual cu o formație clasică, chiar nedesăvîrșită, nu poate citi decât cu compasiune reală un text atît de „culturos” și încilcit ca cel al domniei sale. Deci, pentru a nu-l lăsa în suferință pe simpatul nostru „nergumen”, îl asigurăm solemn că prețuim adevărata cultură și respingem ferm și tranșant clișeele sale licențioase, prezumțioase și vulgarizatoare, indiferent cine le semnează... Despre „învățăturile” și „luminările”, obținute prin jalnice tergumii, tot atît ca și despre homuncului și spiridușii steinerieni...

9. Opiniile prea personale ale Înalț Prea Sfințitului Nicolae Corneanu, ca și ale prea naivului (adeseori) și imprudentului (uneori) Prea Cucernic Justin Marchiș nu fac decât să susțină în mod legitim și firesc rînduiala bimilenară a Bisericii noastre strămoșești: în Biserica Ortodoxă, autenticul creștinism se manifestă în gîndire comunitară și comunivă harică. Îi sugerăm cu bunăvoință neclintită domnului Gabriel Andreescu să citească și să recitească Sfînta Scriptură (cu un manual de hermeneutică biblică, fără care citirea este zadarnică), Filocaliile, Patericul, operele Sfinților Părinți și ale Scriitorilor bisericești, dar să-și aleagă și un duhovnic, din pricina strict duhovnicești, pentru că „Sfînta Scriptură are oase tari”. Numai atunci își

va descoperi uluit și o latură pînă acum latentă a personalității sale: modestia cuvîncioasă și atît de reconfortantă în fața unor teme teologice, culturale și artistice care-î depășesc posibilitățile de înțelegere momentană. Inaderența la o realitate mai înaltă nu potențează noblețea gîndirii, dimpotrivă...

10. Pentru numele lui Dumnezeu, recomandați-i domnului Gabriel Andreescu să renunțe la titlatura abreviată GDS (seamănă izbitor cu GRU, KGB, FBI, CIA ș.a.m.d.), incomode și ridicole pentru un intelectual cu „vederi largi și independente”.

11. Alți intelectuali au dreptul la o altă opinie și de aceea și-au ales, cu premeditare logică, drept chemare către adevărata solidaritate creștin ortodoxă, titlurile: „Armele Luminii” (rugăciunea a șaptea de la Vecernia de simbăta seara și spre sîrătători), „Credință fără libertate se poate, libertate fără credință nu se poate!” (cuvintele inspirate, de foc duhovnicesc autentice, ale Preafericitului Părinte Patriarh Bartolomeu), „Apără-vom Păstorul, aduna-vom turma” (imperativul tuturor creștinilor ortodocși nu doar cu numele; societățile oculte își au strigările lor codificate, noi avem trîmbițele noastre duhovnicesci lunate), care nu sînt publicitate (publicitate înseamnă altceva – sic!). Un dicționar explicativ l-ar ajuta enorm pe domnul Gabriel Andreescu în acest sens. Atunci ar înțelege că aceste titluri reprezintă imperative spirituale și morale extrem de actuale.

12. Ne cerem scuza, emoționați pînă la lacrimi neștiute, că nu l-am cerut permisiunea autorului articolului cînd ne-am ales titlurile. Nici pe viitor nu o vom face, decît atunci cînd diavolul deșertăciunii și al frivolității îi va părăsi! Pînă la ziua aceea, îl asigurăm că „oricite gunoaie ar arunca cineva într-o apă curgătoare, izvoarele ei rămîn tot curate!”. Mai rămînea să ne întrebă „revoluționar”: ce am făcut în ultimii ani? De fapt, asta ar vrea să știe. Îi liniștim, spunîndu-i că am scris o carte pentru vîrsta nevinovăției: „Cum să ne ferim de rișii de tot hazul!”.

13. Faptul că am publicat în revista noastră memoriul unor intelectuali creștini ortodocși, care și-au asumat, ca și noi, răspunderea de a avea propria lor opinie despre un fenomen sau altul, dovedește deschiderea noastră reală către dialogul civilizat cu oamenii din cetate (nu este democratic? sau democrația funcționează unilateral?). Dacă domnul Gabriel Andreescu s-ar fi informat corect, la un alt nivel cognitiv, înainte de a-și așterne diatribele (noi le-am numi „paranormale”, paranoice înseamnă altceva; domnia sa va trebui să învețe ce e acela un delir sistematizat – sic!), ar fi scris cu totul altceva și evident mai coerent: De altfel, nici „amicul” sau, Prea Cucernicul Justin Marchiș, nu știe se pare acest lucru... Totul este să vrei să înveți, cu discernămint real, deosebirea dintre zgomot și semnă!

14. Cu smerită metanie de gînd și compasiune vie îi mulțumim însă domnului Gabriel Andreescu pentru efortul ce l-a făcut citind un număr (primul) din publi-

cația noastră și-l asigurăm că și noi tot un număr (ultimul) am citit din pagina în care publică domnia sa (nu-i nevoie să mîncîni o prăjitură în întregime pentru a înțelege că este autohtonă sau străină, dăruită sau cumpărată, fragedă sau uscată, plină de miez bun sau găunoasă ș.a.m.d.). Să auzim numai de bine ca să învățăm, zîmbind amabil (de ce nu?), regulile de bază ale unui dialog interuman autentic (competență, onestitate intelectuală, sinceritate, calm, moderanță, moralitate și tradiționalul bun-simț românesc).

Sfîntul Eftrem Sirul are o rugăciune extraordinară, cu valoare taumaturgică: „Doamne și Stăpînul vieții mele, duhul trîndăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpînire și al grăirii în deșert nu mi-l da mie; iar duhul curăției, al gîndului smerit, al răbdării și-al dragostei, dăruiește-l mie, dobluul tău; așa, Doamne, împărate, dăruiește-mi ca să-mi văd greșalele mele și să nu-l osîndesc pe fratele meu, că binecuvîntat ești în vecii vecilor, Amin”.

15. Începe Postul Mare, prilej oportun și bineplăcut lui Dumnezeu ca, oricît de independenți am fi, să începem cu toții, nu numai postul alimentar, ci și al gîndului (rău) și al inimii!

16. PS: Diavolul rămîne singur totdeauna, chiar cînd aleargă în curse lungi (Denis de Rougemont știe multe despre acest diavol), iar dragostea creștină reală pentru Biserica Ortodoxă se dovedește prin fapte creștinești autentice, nu prin „îndrăzneți” excentrice, pentru că în Cetate are drept la cuvînt oricine (chiar și cei suferinzi sufletești), în Biserica vie, slujitoare și luptătoare, sfîntă, sobornicească și apostolească, doar cei chemați!

17. Oare de ce în paradigma acestui tenace justițiar steinerian există „bizăria unei asociații de-a dreptul abracadabrante ca respectul pentru Biserica și Armata = legionarism”?

18. Sau „atitudinea domniei sale de expert în toate, aroganța, modul de a trage de urechi pe toți, de la președinte la tot felul de personalități, înjosindu-l prin aceasta, fără măsură și fără necesara urbanitate a unui analist, lecțiile pe care le dă, ultima mi se pare lui Andrei Pleșu, îl plasează cu totul în categoria celor pe care îi incriminează în articolul despre presă” (n.n. dreptul la replică, din același număr 8 al revistei dumneavoastră, al domnului Matei din Cluj).

19. Destul de edificator, dar? Deci, cînd mai mulți oameni de bună-credință îi spun că ai băut cam mult (stîrnind amuzamentul), e bine să mergi la culcare...

20. Chiar, înădușiți, într-o publicație cu justificate opțiuni de responsabilitate civică și morală, ca un redactor al dumneavoastră să compromită cvasipermanent prin năruval funest al lipsei de măsură, firească măsură cu care dorim să vă susținem și delimitați opțiunile?

21. Sincer, vă apreciem profesionalismul și nu putem crede că, indiferent de natura acestor opțiuni, gustul și respectul civilizator pentru normalitatea, valoarea și acuratețea unui text nu va fi vor determină să supliți elegant, dar și pedagogic, fanteziile teozofice și inflamările suburbane ale domnului Gabriel Andreescu, trăgîndu-l prietenește mai departe de zonele crepusculare ale paradigmei sale spiritiste...

POLIROM

NOUTĂȚI
martie '98

Paul Cornea
Introducere
în teoria lecturii

Mihail Psellos
Cronografia
Un veac de istorie bizantină (976-1077)

Gilles Ferréol
(coordonator)
Dicționar de sociologie

În pregătire:
Alina Mungiu-Pipidi (coordonator) Doctrina politică
Marcus Tullius Cicero Despre divinație (edție bilingvă)

Comenzi la: CP 266, 6600, Iași, Tel. & Fax: (032)214100; (032)214111; (032)217440
București, Bd. I.C.Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (01)6138978
Brașov, str. Toamnei nr.7, bl. 4, Tel. & Fax: (068)150318
E-mail: polirom@mail.dntis.ro

GABRIEL ANDREESCU

Stilul și spiritul unor slujitori ai Ortodoxiei

Am fost implicat, de câțiva ani, în mai multe dialoguri polemice. Polemica rămâne „o tehnică” surprinzător de eficientă, de comunicare. Importanța unor teme este uneori evidentă, altelei ascunsă și, tocmai din acest motiv, trebuie pusă în lumină. Nu am răspuns, astfel, articolelor (nu puține) care mi s-au adresat și al căror rol era exclusiv injurios și, deci, fără miză. (Cînd una dintre polemici a luat acest curs, am închis-o.) Prin ce diferă o dispută autentică de un schimb de injurători? Se știe, prin argumentare, prin stil... Aș adăuga un element pe care, din păcate, cultura noastră îl valorizează mai puțin: **atitudinea**. În termeni de atitudine putem să diferențiem cel mai bine indignarea de ură, acuza de dispreț, distanțarea de bătu-cură, severitatea calificării de injurie, argumentația de emfază, opunerea de agresivitate. Dacă tonul a ceea ce am scris uneori a trecut granița primei categorii de atitudine, într-una dină, acest lucru s-a întâmplat împotriva dorinței mele și, desigur, o regret.

În sensul celor spuse mai sus, scrisoarea dr. Ioan Gându nu ar fi meritat un răspuns. Și totuși, problema pozițiilor ierarhiei Ortodoxe și a vieții religioase, la noi, este de o asemenea importanță, încît ideea conducerii revistei „22”, de a folosi scrisoarea-replică a redactorului revistei *Ioana din Adinc* drept ocazia repunerii în discuție a subiectului, merită tot sprijinul. Iată de ce voi comenta fiecare punct al „dreptului la replică”.

1. În sensul strict al termenului, o revistă „aparține” ierarhiei Ortodoxe dacă ea apare sub egida Sinodului. Dar, datorită regulilor de ascultare extrem de stricte din cadrul Bisericii, o revistă care își ia zborul cu un cuvînt al Patriarhului Teoctist îl are ca președinte al Colegiului de redacție, primele două numere, pe IPS Teodosie Snagoveanu și este găzduită de către Arhiepiscopia Bucureștilui nu poate fi altceva decît o voce a ierarhiei. Acest lucru l-am arătat clar în textul incriminat de dr. Ioan Gându.

Desigur, este un drept al tuturor celor implicați în apariția revistei, de a proceda astfel. Dar de ce domnia sa respinge evidența? Ca să ofere o mostră de ipocrizie?

În ceea ce privește referirea la „*conștiința dilatăată îngrîjorător spre doctrina Mahayama a autorului*”, sugestia dr. Ioan Gându este gratuită. Citatul meu nu reprezintă în nici un fel aderea la vreo doctrină.

Era un simplu joc în jurul temei „ce înseamnă să iei textele spirituale *ad litteram*”.

2. Rar am văzut un text care face atîta paradă de erudiție semantică și care să rateze, alît de sistematic, ceea ce numește. Cum poate autorul să vorbească despre „familiaritatea” (mea) față de ierarhia Bisericească? Cum poate fi un text indignat față de comportamentul ierarhiei Ortodoxe, scris „cu distanță”, familiar? Exemple de familiaritate oferă dr. Ioan Gându în scrisoarea sa prin formulări de genul „*bravul nostru independent*”, „*simpaticul nostru energumen*” etc.

Am vorbit despre „frustrarea dramatică” a reprezentanților ierarhiei Ortodoxe față de intelectuali. Dr. Ioan Gându îmi cere să spun „tragică”. De ce „frustrare tragică” și nu „frustrare dramatică”? Ambele sintagme sînt legitime „să spună ceva”. Mie, cel puțin, îmi sună prost „frustrare tragică” („frustrarea” aparține trăirii în „minor”, e greu să ajungă la tragism). Dar nici în primul caz, nici în al doilea nu putem vorbi despre o eroare semantică. Ce ridicol să scrii, emfatic, „*dramatic înseamnă altceva – sic!*”!

Diționarul explicativ pe care mi-l sugerează dr. Ioan Gându ar trebui consultat mai curînd de domnia sa. Ti-

lurile de genul „*Apăra-vom păstorul, aduna-vom turma*” etc. sînt **publicitate** pentru că „*servesc publicitatea*” (revistei, desigur). Erau invocate pentru „*așezarea în pagină*”, pentru modul în care frontispiciul revistei încerca să conducă cititorul spre interiorul acesteia. Cu alte cuvinte, ele nu informau, sau nu contau alît ca difuzare de informații, cît drept strategie de manipulare a cititorului.

Cînd spui: „*atrăgeau atenția titlurile*” este limpede că ai în vedere, în primul rînd, aspectul lor „*publicitar*” și nu conținutul titlurilor.

Să-i mai amintesc dr. Gându că delirul sistematic poate fi „*paranoic*” și nu „*paranormal*”? (Pentru că, în context, se face referire la logica delirului, nu la natura – normală/psihologică/psihiatrică ori eventual paranormală – a lui.) Mi se pare absolut jenant că ierarhia Ortodoxă vrea să intre în dialog cu societatea românească, luîndu-și purtători de cuvînt care-i subminează în asemenea măsură țînută.

3. Cutremurător, ce sînt și cum sînt, pentru „*închinătorii Bisericii Ortodoxe*” persoanele diferite – în comportamente sau idei. Ele aparțin „*sferii anormalului*”, sînt „*bolnave*” – desigur, trebuie îngrijite –, sînt păcătoase „*de compătimit*”. Nimic din știința aceea de divinitate – ca să intru în paradigmatul discuției – pe care un creștin o zărește în ființa celui mai vinovat dintre vinovați. Lumea, pentru dr. Ioan Gându și mulțimea „*închinătorilor Bisericii Ortodoxe*”, pare, iată, un spital prin care umblă cu morgia

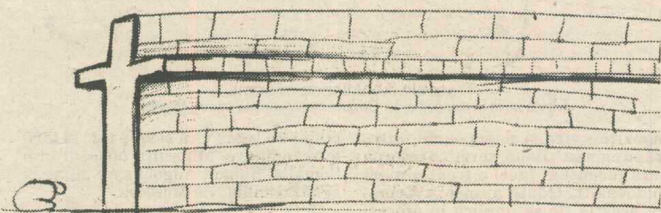
lizează refuzul adaptării – care interpretează religia lor în termenii adevărului absolut și ai intoleranței. Mișcarea aceasta, de căutare a acelor rădăcini potrivnice bigotismului, afirmării violente etc., este vizibilă în Islam sau în cadrul unor religii asiatice. Cadrul cultural deloc generos cu respectul ființei umane – vezi terorismul, vezi mutilarea fetițelor, practicate în numele unor prescripții religioase – explică, în parte, acest efort de înnoire. Nu am descoperit o mișcare asemănătoare, sistematică, în cadrul teologiei ortodoxe. Dar, dacă citești lucrările unor teologi ortodocși occidentali, recunoscuți – cum ar fi Olivier Clément –, nu te poate decît surprinde, plăcut, extraordinarul lor spirit ecumenic, reconfortant la deschidere. Și ei vorbesc despre modernizarea Ortodoxiei, și insistă că aceasta trebuie asumată și depășită din interior. În orice caz, nu am văzut la nici un teolog ortodox din Occident – e adevărat, le-am intersectat rar scrierile – o asemenea trufie fanfanardă, cum putem înfîlîi în scrisoarea dr. Ioan Gându.

7. Regret că textul meu a permis redactorului revistei *Ioana din Adinc* comentariile superioare, privind „*opiniile prea personale ale IPS Nicolae Corneanu, ca și ale prea naivului (adeșori) și imprudentului (uneori) Prea Cucernic Justin Marchiș*”. Impresia mea – și nu numai a mea: vezi textul lui Mircea Mihăieș din *România literară* nr. 10 – este că intervențiile din nr. 9/1998 al revistei „22” ale IPS Corneanu și ale prof. Marchiș reprezintă un do-

bătut „*frați*” de-ai lor bapțiști? Ce exegeză ortodoxă argumentează negarea, de către Arhiepiscopul Bartolomeu Anania, a hotărîrii unui tribunal? Ce subtilități teologice opun slujitorii Bisericii obligației executorului judecătoresc de a retroceda biserica „Schimbarea la față” celor ce au cîștigat un proces? Acestea țîn de Codul penal; nu de teologie.) Iar dacă unul mi-am permis să fac referiri la „*creștinism*”, la „*adevăratul spirit creștin*”, am făcut-o exclusiv în fața desfigurării unor valori fundamentale, evidente pentru orice om de bun-simț.

8. Într-un articol de revistă, abrevierile de tipul GDS au cel puțin o dublă motivație: elimină repetițiile; reduc și simplifică textul, lucru imperios necesar la un articol destinat presei. Tehnica este generală, folosită în toate cotidienele, săptămînalele, lunarele. Dar dr. Ioan Gându găsește astfel o cale de a asocia GDS de GRU, KGB, FBI, CIA. De ce nu a dat domnia sa, drept exemplu, ONU, UNESCO, FMI?

9. În final, dr. Ioan Gându ne servește, ipocrit, cîteva îndemnuri la „*duhul curățeniei, al gîndului smerit, al răbdării și dragostei*”. Mă uit la textul acestei „*persoane competente duhovnicești*” și nu-mi vine să cred. Iată cum se exprimă el: „*Domnia sa are și marota bine cunoscută a securității «poliexpertoză» care se potrivește ca «oștea în Ieremia» cu textul... «pentru a nu-l lăsa în suferință pe simpaticul nostru «energumen», îl asigurăm solemn... «ii sugerăm cu o bunăvoință neclintită... «ne cerem scuze, emoționați pînă la lacrimi, că nu l-am cerut permisiunea autorului articolului... «, «cu smerită metanie în gînd și cu compasiune vie îi mulțumim... «, «gustul și respectul civilizator (...) vă vor determina să supliniți elegant, dar și pedagogic, fanteziile teozofice și inflamările suburbane ale (...), trîgîndu-l prietenește mai departe de zonele crepusculare ale paradigmatelor sale spiritiste*”. Un limbaj cel puțin discutabil, un stil vanitos și agresiv, o neașteptată vulgaritate. Cum să te mai miri că slujitorii ai Bisericii au confluat cu Securitatea ori au cerut mită pentru intrarea unor studenți la Facultatea de Teologie? Cum să te surprîndă că preoți care fac religia în școli folosesc încă nuiaua, sau țîn un copil de șapte ani o oră întreagă în picioare, pentru că și-a uitat manualul acasă? Iată de ce acești purtători de cuvînt ai Bisericii mîl revoltă. Iată de ce trebuie semnalat pericolul intruziunii ierarhiei Ortodoxe în viața statului. Din păcate, mult prea puțini devotați ai culturii, slujitorii ai statului, militanți ai societății deschise au luat poziție față de presiunea pe care Biserica Ortodoxă o exercită asupra statului de drept în România. Sub comunism, „*responsabili de conștiință*” au ales tăcerea. S-a spus: pentru a salva cultura. Ce salvează ei oare, astăzi, tîcînd în fața acestor manifestări, realmente periculoase, ale clerului ortodox?

profesională cîțiva doctori, ori o menajerie plină cu tot felul de lighioane la ale căror „*anormalități*” reprezentanții normalității privesc cu scîrbă – dar, generoși fiind (!), față de păcătoși renunță la scîrbă în favoarea compătîmirii. Ce este creștin în atitudinea dr. Ioan Gându? Mi s-a întîmplat de multe ori în viață să descopăr, ca mostre ale insensibilității față de complexitatea interioară a elevilor, tocmai pe profesori. La fel, parcă la nimeni altcineva nu vîd această obnubilare a sentimentului creștin ca la purtători ai hainei bisericesti de felul dr. Ioan Gându.

4/6. Multe ar fi de spus despre raportul dintre cultură și specializare, mai ales în contextul cultural românesc. Clasică sau nu, cultura oferă o perspectivă, o sinteză integratoare, o așezare luminată într-o lume complexă pe care excelența disciplinară nu o poate oferi. Nimic nu este mai împotriva culturii decît aderarea la dogme. Nimic nu este mai departe de discursul cultural decît repetarea obsedantă a citatelor și sustragerea de la responsabilitatea ideilor proprii, prin apelul la o autoritate sau la alta.

5. Modernizarea Bisericii Ortodoxe nu se împotrivesc unei „*improspătări... a sevelor*”. Există o mișcare mai generală, astăzi, prin care teologi ai diferitelor biserici încearcă să descopere în textele religioase de referință sursele unor valori universale – cum ar fi drepturile omului. Ei se opun, astfel, ierarhilor – de tot soiul: ortodocși nu monopo-

cument cu o valoare unică, pentru dezbaterea actuală în cadrul Bisericii Ortodoxe și, neîndoișor, pentru dialogul acesteia cu societatea românească.

Niciodată nu am avut pretenția de a fi un cunoscător al teologiei ortodoxe – ori al teologiei în general. În nici un caz. Dacă am scris de mai multe ori în revista „22” despre ierarhia Bisericii Ortodoxe, aceasta a avut de-a face prea puțin cu patristica, cu temele doctrinare ș.a.m.d. A fost vorba exclusiv despre relația dintre Biserica și stat, relația dintre slujitorii Ortodoxiei și societate, dintre judecata morală și cea juridică, dintre valori religioase și politică... Toate acestea țîn de principiile statului, nu ale bisericii. (Care scrieri ale Sfinților Părinți îl legitimează pe Mitropolitul Daniel să ia apărarea unor ortodocși care au

Comunicat

SC RODIPETT SA anunță partenerilor de contract schimbarea completă a sistemului de lucru, evidență și informare în cadrul societății, începînd cu data de 1 Mai 1998. În acest sens, fără nici o altă cheltuielă suplimentară din partea beneficiarilor noștri, la cerere, serviciul comercial programare din cadrul SC RODIPETT SA va comunica săptămînal, pe fiecare număr de apariție în parte, rețurile efective ale săptămîinii precedente. Pentru publicațiile cu procent sau plaje de procent maximal de rețuri, situațiile gestionare rîmîn lunare, comunicările săptămî-

nale fiind informative. Măsura se aplică tuturor publicațiilor aflate în difuzarea SC RODIPETT SA care acceptă retragerea la rețuri a numărului precedent al publicației odată cu apariția numărului următor.

Din acest moment SC RODIPETT SA se aliniază standardelor de lucru necesare desfășurării perfecționate a activității de difuzare a presei, urmînd ca noi măsuri în acest sens să fie luate în cel mai scurt timp posibil.

Menționăm că aplicarea noului sistem se datorează finalizării dotării bazei tehnico-materiale necesare.

Consiliul Managerial al SC RODIPETT SA

Inexistență în România până în 1990, imigrația a cunoscut de atunci încoace o înflorire rapidă și masivă. Acest fapt este consecința schimbărilor politice survenite în cadrul mai larg al Europei Centrale și de Est și al permeabilității legislative față de străini în țările din această zonă. Migranții provin, în principal, din Asia și Africa. O distincție ce trebuie operată în rândul acestora ține de motivația care îi determină să-și părăsească țara de origine: pe de o parte, refugiații și solicitanții de azil provenind din țări aflate în război sau în care sînt practicate curent persecuțiile politice, etnice, religioase, și, pe de altă parte, migranții „economici”, care, stimulați de decalajele economice dintre țările de origine și țările-țintă, pornesc în căutarea unui trai mai bun. La nivelul declarațiilor, cei din al doilea tip se întîmplă să simuleze cazuri din primul.

Imigrația în România nu este decât rareori un scop în sine, întrucît ținta comună a majorității migranților o constituie o țară din vestul Europei sau, mai rar, SUA și Canada. Numai că, prin poziția ei geografică, România se situează la intersecția celor două axe principale de deplasare a mișcărilor de transfiguri: Est-Vest și Sud-Nord. În plus, țările din vestul Europei și, condiționate de acestea, unele țări-culoar (Ungaria, Cehia, Polonia) au luat măsuri severe de stopare a fluxurilor de migranți. Penetrarea acestora este considerată de țările cu experiență în domeniu ca fiind stimulantă pentru creșterea șomajului, a infracționalității și a afacerilor din economia subterană. Cum accesul în România, legal sau ilegal, a fost și este încă destul de ușor, a rezultat comasarea unui număr sporit de migranți fără voie pe teritoriul României. Pentru mulți migranți economici, dintre care se recrutează și cea mai mare parte a celor ilegali, România s-a transformat dintr-un „culoar de tranzit”, într-o „sală de așteptare” a trenului spre Vest. Rutele migranților ilegali sînt supravegheate de „călăuze” și se întreprinde adesea cu cele ale altor activități ilegale: falsificarea de documente, trafic de droguri, de arme, de valută, prostituție ș.a.

La ultima întrunire a Consiliului Suprem de Apărare a Țării, președintele Emil Constantinescu atrăgea atenția asupra faptului că imigrația ilegală „perturbă piața locurilor de muncă, produce scurgeri de capital și influențează dezvoltarea economiei subterane”.

Numărul imigranților – în creștere

În iunie 1991, guvernul român a adoptat *Hotărîrea nr. 417*, prin care s-a constituit Comitetul Român pentru Probleme de Migrări (CRPM), organ interministerial, coordonat de Ministerul de Interne și incluzînd structuri din Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Justiției și Ministerul Muncii și Protecției Sociale. O comisie formată din funcționari ai acestor ministere decide în privința acordării statutului de refugiat.

Din informațiile furnizate de Ministerul de Interne, rezultă o creștere constantă a numărului celor antrenați în fenomenul imigrației ilegale. Astfel, dacă în 1993, statisticile indicau 12.417 cetățeni străini cu statut ilegal, în 1997 numărul celor depistați cu vize expirate sau fără drept de ședere s-a ridicat la 36.925. Țările care ocupă primele locuri pe lista imigranților ilegali (Sri Lanka, Bangladesh, Iran, Siria, Iordania, China, India, So-

România – o țară de imigrație?

malia) coincid în mare parte cu cele care au livrat cel mai mare număr de refugiați și solicitanți de azil, ceea ce conduce la concluzia unei relative omogenizări a celor două tipuri: refugiați și migranți economici. Pînă la finele lui 1997, la Oficiul pentru Refugiați fuseseră înregistrate 4.959 solicitări de azil, iar dacă în 1996 numărul semnatărilor a fost de 584, în 1997 cifra acestora a crescut la 1.425. Ministerul de Interne estimează că, în prezent, pe teritoriul României se află un număr total de cca 60.000 de străini, doar o mică parte avînd justificări întemeiate (turism, studii, afaceri, refugiați solicitanți de azil). Restul invocă unul dintre motivele îngăduite de legislația permisivă, profitînd de procedura greoaie (1-2 ani) de soluționare a cererilor de azil – chiar cei care intră ilegal pot face cerere de azil, declarîndu-și prezența – sau apelează la unul dintre mijloacele ilegale care le stau la

lui de refugiat le au solicitanții de azil din Irak și Iran. Ambasadorul României în Iordania a fost demis recent, în urma acordării nejustificate a 43 de vize „din oficiu” (care sînt oferite numai în condiții speciale) pentru România. Filiera estică trece cel mai adesea pe la Moscova sau Kiev (unde se obțin ușor burse de studii), eventual „par avion”, și de aici în Moldova și România. Cca 80% dintre migranți intră prin Moldova (uneori cu viză de tranzit pentru Bulgaria).

Cea de a doua axă, Sud-Nord, include Turcia, Bulgaria, România. În privința rutelor de ieșire din România, solicitate și de un număr crescînd de români, tot direcția Est-Vest este preferată mai frecvent: Ungaria-Slovenia-Cehia-Germania sau Ungaria-Austria-Cehia-Germania sau Macedonia-Albania-Munteșu-Italia. Spre nord, traseele migranților sînt jalonate de Ucraina, Polonia (din U-

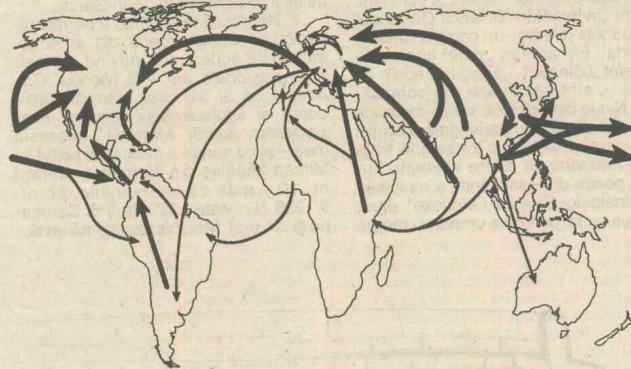
virșesc infracțiuni în România, numai cazurile grave – crimă, trafic de stupefiante – suferă pedepse cu închisoarea, restul fiind condamnați la 1-2 ani închisoare cu suspendare – că. Statisticile Ministerului de Interne pentru 1997 indică 275 de expulzări. Alți 1.415 străini au fost escortați la punctele de control și scoși din țară; 225 intraseră ilegal, dintre care 13 declaraseră alte identități pentru a intra în România. Numărul total al străinilor sancționați s-a ridicat în 1997 la 31.419. Pentru a descuraja intrarea și staționarea ilegală în România, amenzile plătite de cei depistați în astfel de situații au fost mărite recent, de la 1.500.000, la 3.750.000 lei. Hotărîrile judecătorești de expulzare sînt cele mai eficiente pentru combaterea infracționalității. Ele nu pot fi aplicate însă decît restrictiv. Eugenia Crîngariu, președinta Asociației Tinerilor Avocați, familiarizată cu cazuri de acest gen, a atenționat că, de exemplu, o persoană de origine irakiană, condamnată pentru furt și expulzată, se expune riscului iminent al condamnării la moarte de către autoritățile locale. În cazuri de acest gen, nu poate fi adoptată măsura expulzării.

Refugiații și solicitanții de azil

Un capitol aparte din mica istorie a imigrației în România îl constituie refugiații și solicitanții de azil. În 1991, România semna Convenția de la Geneva din 1951 și Protocolul de la New York din 1967, privind statutul refugiaților, iar în 1996 Parlamentul României a adoptat *Legea privind statutul refugiaților*. Din numărul total de 4.959 de cereri de azil înregistrate la Oficiul pentru Refugiați, au fost aprobate pînă în prezent 640, 315 aparținînd somalezilor și fiind acordate pe „motive umanitare”. Restul de cereri fie nu au fost încă procesate, fie au fost retrase. Un număr de 1.085 de cereri aparțin unor solicitanți „dispăruți”. În fața problematicei refugiaților și a solicitanților de azil, România s-a confruntat, potrivit informațiilor furnizate de Direcția pentru Străini și Probleme de Migrări a MI, cu o serie de blocaje economice, dublate de inerția procedurală și de lipsa unor centre speciale de triere și cazare a solicitanților de azil. Prezența unor astfel de centre lingă frontierele „vulnerabile” și accelerarea procedurilor de rezolvare a cererilor de azil ar „aerisi” mult zona de imigrație. Singurul centru destinat cazării refugiaților și solicitanților de azil din România se află în București, pe strada Tudor Gocui, în clădirea unui fost cîmin de nefamilisti. Cazarea celor 160 de locatari a fost calificată de către Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (ICNUR), care participă ca observator la determinarea statutului de refugiat de către CRPM, ca fiind „rudimentară și inadecvată”, mai ales că mulți dintre cei găzduiți sînt familii cu doi-cinci copii.

Imigrația, în România, nu este cu siguranță o afacere pentru refugiați. Poate doar pentru cei puțini care au reușit să demonteze afaceri deopotrivă legale și profitabile și pentru cei – cîți oare? – abili, care speculează avantajele oferite de afacerile legate de economia subterană. În orice caz, imigrația ilegală și implicațiile ei au fost luate în serios. Un semn al preocupării manifestate de autoritățile române față de aceste probleme poate fi considerată semnarea recentă a acordului trilateral de colaborare împotriva imigrației ilegale și a crimei organizate între România, Bulgaria și Grecia (un acord similar a fost semnat în toamna trecută la Varna, între Turcia, Bulgaria și România). Rămîne încă un dezechilibrat creșterea nivelului de trai al refugiaților, bine și repede selectați.

SANDU IORDACHE

Traseele fluxurilor de migranți
(Hartă pusă la dispoziție de Organizația Mondială pentru Migrări)

dispoziție: vize și pașapoarte false, străpungerea „fișei verzi”, trecerea lejeră (eventual înot) a frontierei cu Moldova etc. Odată ajunși în România, aceștia fie se implică în afaceri dubioase – prostituție, trafic de droguri ș.a. –, fie așteaptă ocazia potrivită de a porni spre Vest. „Unii dintre cei care sînt surprinși încercînd să părăsească ilegal țara au asupra lor cereri de azil”, declară surse din MI.

Într-un studiu asupra particularităților imigrației în România, realizat de Organizația Mondială pentru Migrări, se arată că problema stabilirii precise a numărului total de imigranți este cu atît mai dificilă, cu cît intrările, staționările și ieșirile din țară se desfășoară, în parte, ilegal. Spre exemplu, o persoană care intră ilegal în România și care, reușind să evite organele de poliție, iese ilegal din țară, nu figurează în nici o statistică, deci „nu există”.

Rute

Rutele migrației ilegale urmează îndeaproape cele două direcții principale de deplasare a fluxurilor de migranți. Pe direcția Est-Vest, cea mai bătorită, rutele încep în Asia (China) și continuă în Bangladesh, Sri Lanka, India, Pakistan și Irak, Iran, Iordania. Potrivit informațiilor furnizate de Ministerul de Interne, cineșii încearcă să treacă frontiera acunși în podurile vagoanelor de tren sau în mobilă. Recent, au fost imbarcați pe o cursă TAROM 61 de srilankezi care fie încercau să treacă fraudulos granița, fie locuiau ilegal în România. Cei mai mulți solicitanți de azil care au fost respinși proveneau din India, Pakistan, Sri Lanka și Albania. Cele mai mari șanse de obținere a statutului

de refugiat se poate vira și spre est) și țările scandinave. Migranții africani (din Somalia, Sudan, Angola ș.a.) ajung și ei în România, via Moscova.

Călăuzele

Migrația ilegală nu este un fenomen haotic. Speculînd intențiile amatorilor de a-și încerca norocul, călăuzele organizează mereu noi trasee, cum a fost de pildă creșterea bruscă a fluxului de migranți prin România atunci cînd a izbucnit războiul în fosta Iugoslavie. Ei procură acte false: pașapoarte unguerești care nu au nevoie de vize, pașapoarte occidentale „în alb” sau vize pentru țări occidentale. Călăuzele pot asigura și transportul pînă la destinație. Aceștia își recrutează clienții fie în țara de origine, fie de pe drum. Prețurile de „călătorie”, incluzînd diversele „servicii”, oscilează, în funcție de distanță, între 5.000 și 10.000\$. Deseori, transfiguri sînt trași pe sfoară de călăuze, cîzînd victime proprii naivități: debarcați în România, li se spune că au ajuns în Ungaria sau Cehia.

Rutele traficului de migranți se intersectează cu cele ale altor forme internaționale de activitate ilegală. Rutele traficului de stupefiante sînt: Iran-Irak-Turcia-Bulgaria-România; China-Rusia-Ucraina-Moldova-România; după măsurile luate de Portugalia, Cartelul Drogurilor de la Medellin, din Columbia, introduce droguri în Europa prin portul Constanța sau Aeroportul București-Topeni. Alte forme de activități infracționale dezvoltate în paralel cu traficul de migranți și falsificarea documentelor sînt traficul de arme, proxenetismul, prostituția și munca „la negru”. Dintre străinii care să-

PAVEL CĂMPEANU

Turneul Teatrului Național la Paris - iunie 1956

În loc de drept la replică

1. În comentariul său la remarcabila carte a lui Stelian Tănase *Anatomia mistificării* („22” nr. 10 (420), 10-16 martie 1998), domnul Gheorghe Grigurcu face o serie de observații critice privind participarea mea la sus-menționatul turneu. Extins asupra evenimentului în ansamblul său, comentariul pornește de la premisa că singurul motiv pentru care puterea încuviințase această acțiune era promovarea propriilor sale interese. Premisa este indiscutabilă, dar incompletă. Ignorând cealaltă față a monedei, ea sugerează un silogism de tipul: a) Orice acțiune inițiată de acea putere este prin definiție condamnată; b) Fiind inițiată de acea putere, turneul trebuie condamnat; c) Prin urmare, toți cei care au fost implicați într-un fel sau altul în respectiva acțiune au făcut, cu sau fără voie, jocul puterii.

Cealaltă față a monedei arată însă că motivația puterii nu era în mod necesar și motivația forțelor artistice prezente în turneu. O ipoteză cel puțin plauzibilă ar fi că Maria Filotti, Ion Manolescu, Gheorghe Calboreanu, Marieta Sadova, Sică Alexandrescu, Ion Finteșteanu, W. Siegfried, Radu Beligan, Cella Dima, Costache Antoniu - într-un cuvânt, floarea teatrului românesc - nu s-au dus la Paris cu scopul de a servi interesele puterii, ci pe cele ale României și ale culturii acesteia țări.

2. Evenimentul nu este numai unic în deceniul al șaselea, ci și cu totul opus politicii culturale a dictaturii staliniste din acea epocă. El nu a adus o schimbare, ci doar o întrerupere a acestei politici. De aici și nevoia dublei lui evaluări: în semnificația sa intrinsecă și în consecințele sale, uneori tragice. Revelator atât pentru istoria stalinismului din România, cât și pentru istoria teatrului românesc, turneul de la Paris ridică în primul rând problema utilității lui: cui i-a fost mai mult, puterii sau culturii? Ar fi fost de preferat ca el să nu fi avut loc, sau e totuși bine că a putut fi întreprins? Iar sub un alt unghi: ce a determinat puterea mai întâi să-l aprobe și apoi să-l folosească drept pretext pentru dezlănțuirea celei mai înverșunate campanii de repressiuni împotriva oamenilor de cultură?

Șchitarea unor posibile răspunsuri la astfel de întrebări reclamă evocarea

contextului în care acest episod s-a desfășurat.

3. Cronologic vorbind, turneul se plasează exact la jumătatea intervalului dintre faimosul raport secret prin care Hrușciiov dezavua pentru prima oară în mod public repressiunile patronate de Stalin (februarie 1956) și Revoluția maghiară (octombrie același an). Pe cînd în URSS, după moartea dictatorului, porțile Gulagului fuseseră deschise, porțile temnițelor continuau să rămână zăvorâte pentru numeroșii deținuți politici din România. Pe de altă parte, în Ungaria vecină, după ce jucaseră un rol decisiv în răsturnarea lui Rákosi, oamenii de cultură asociați în cercul Petőfi continuau să întrețină o atmosferă de mare tensiune socială, care nu putea decît să-i alarmeze pe conducătorii de la București.

Opus evoluțiilor contextului, scopul acestor conducători era să mențină regimul lor stalinist, ei ezitînd doar asupra căii pe care să o aleagă: menținerea sistemului represiv sau acceptarea unei liberalizări controlate.

4. Pe acest fond, decizia finală privitoare la turneu a fost precedată de prelungite dispute în cerc închis. Principalele puncte de divergență începeau, evident, de la oportunitatea acțiunii, conținutul cu modalitatea realizării ei: dacă să se meargă spre extinderea ori spre restrîngerea numărului participanților și mai ales dacă, la fața locului, aceștia să aibă un program comun, strict supravegheat, ori fiecăruia să i se asigure o deplină libertate de mișcare. Efectuarea turneului și organizarea lui în condiții civilizate au fost susținute de echipa Ministerului Culturii - Constanța Crăciun, Paul Cornea și alții -, ceea ce nu s-ar putea spune despre Marta Drăghici, șeful adjunct al Departamentului CC pentru relații internaționale (din care făceau parte).

Presiunile oponenților au dus la sacrificarea Elvirei Godeanu, titulară în rolul Zoei din *Scrisoarea pierdută*, înlocuită pe nepusă masă de Cella Dima, cu care Sică Alexandrescu a repetat tot lungul drumului și care s-a achitat impecabil de această misiune îngrată. Un alt aspect demn de menționat: nimeni dintre zecile de participanți la turneu nu a

profitat de acest prilej pentru a rămîne în Occident; erau infirmate astfel profețiile catastrofice menite să împiedice efectuarea turneului și să sublinieze riscurile asumate de cei implicați în organizarea lui.

5. Succesul scenic, greu de descris, contactele libere cu oficialitățile și cu diaspora și absența vreunei defecțiuni au conferit turneului valențele celui mai persuasiv argument în favoarea unei politici de deschidere în afară, de liberalizare înăuntru și de respect față de valorile culturale ale țării. Răsunetul acestui argument a fost, din nefericire, înăbușit foarte repede de urii tancurilor sovietice pe bulevardele Budapestei. Brutalitatea acestei agresiuni a fost interpretată de șefii partidului din România ca un apel pentru reîntoarcerea la primul repressiunii și pentru suprimarea iluziilor de liberalizare.

6. Adevărata semnificație a episodului constă, după mine, în ambiguitatea lui, revelatoare pentru ambiguitatea situației politice din România în acel moment. Simbolul tragic al acestei ambiguități poartă un nume: Marieta Sadova, liberă să stabilească la lumina zilei, în 1956, contacte pentru care va fi interzise 2 ani după aceea. Revenirea atât de precipitată, de la un posibil debut de relaxare a dictaturii la strategia unei repressiuni prioritare a-tic culturale sugerează printre altele insatisfacția puterii față de rezultatele turneului, succesul cultural fiind resimțit de ea ca propriul său insucces politic.

Salutar prin înfăptuirea sa și nefas: prin urmările sale, turneul mi se pare ilustrativ pentru degenerarea ulterioară a stalinismului românesc, recăderea într-o strategie a reconcilierii în cea a repressiunii configurînd traiectoria istorică a viitoarei dictaturi ceaușiste.

7. Abătîndu-se de la normele timpului, raportul întocmit de mine după înapoieră nu relatează cîine cu cine s-a întîlnit și ce anume s-a discutat, ci încearcă să îl convingă pe șefii partidului că o politică de deschidere și de liberalizare ar fi spre avantajul lor. Acest singur argument la care ei ar fi putut fi sensibili era prezentat în singurul limbaj care le putea fi accesibil.

Coincidență sau nu, o lună după depunerea raportului mi s-a aprobat cererea depusă din 1953 de a părăsi aparatul Comitetului Central.

8. Aluzia domnului Grigurcu la ceea ce i se pare din partea mea o pretinsă imparțialitate mă îndeamnă la două precizări. Prima: cred că o persoană adultă are atât dreptul de a-și abandona rătăcirile tinereții, cît și obligația de a-și asuma responsabilitatea lor. În ce mă privește, îmi asum această responsabilitate prin parțialitatea anti-stalinistă pe care o manifest de zeci de ani, inclusiv prin *Sociologia stalinismului* (4 volume), scrisă la București în anii '70 și publicată la New York, în anii '80.

A doua: imparțialitatea mea politică actuală, înțelesă ca neînregistrare în vreun partid politic, are o justificare inspirată de punctul 8 al *Proclamației de la Timișoara*: cred că militanții politici pentru instaurarea democrației nu trebuie să se recreeze dintre foștii militanți politici pentru instaurarea sau pentru funcționarea dictaturii staliniste.

BBC WORLD SERVICE ROMANIAN SECTION RADIO JOURNALIST

The BBC World Service is looking for a journalist to work in its Romanian Section in London. Employment would be on a two year contract.

Journalistic duties involve translating, editing and writing scripts, preparing news bulletins, interviews, radio reports and features, programme editing, production and live studio presentation.

You must be able to demonstrate:

- Perfect knowledge of written and spoken Romanian.
- A current knowledge, in-depth understanding and experience of Romanian, its history, politics, social issues, mindsets and attitudes.
- A minimum of 2 years' recent journalistic experience of broadcast or print journalism relevant to the target area as well as proven creative ability.
- Good English and the ability to summarise and translate quickly and accurately from English in a style suitable for broadcasting.
- An in depth knowledge of and interest in World affairs and British current affairs.
- Degree level education or equivalent.
- A clear and authoritative microphone voice.
- Ability to work effectively as a team member, often under extreme pressure.
- Ability to use computer keyboards and to achieve competence in new production and broadcasting technology.

To apply please send a detailed Curriculum Vitae in English only, giving evidence of your relevant skills, knowledge and achievements to clearly demonstrate how you meet the above requirements to:

BBC Recruitment (Ref: 94569), Căsuța Poștală 34, Oficiul 13, București, enclosing a large self-addressed envelope. Please also enclose a 2 minute cassette recording of your voice in Romanian giving your views on a recent BBC programme you heard. Please clearly mark the cassette with your name and ref: 94569.

Applications must be received by 25th April. Assessments are scheduled for May/June and Selection Panel Interviews for July/August 1998.

BBC - BUCUREȘTI

Redacția de la București a BBC World Service caută colaboratori - tineri ziarști sau reporteri care se pot adapta cerințelor radioului. Criteriile pe care trebuie să le îndeplinească cei interesați sînt:

- capacitatea de a sintetiza informații și de a le comunica succint și fluent
  - voce radiofonică
  - discernămint și echilibru în abordarea jurnalistică
  - cultură generală și interes pentru istoria României
  - noțiuni de economie de piață
  - o bună cunoaștere a actualității politice și economice românești
  - capacitatea de a lucra în echipă
  - capacitatea de a redacta rapid
  - flexibilitate în privința orarului de lucru
  - experiență de procesare a textelor pe calculator
  - experiență în folosirea aparatului audio
- Dacă considerați că întruniți aceste condiții, trimiteți-ne o fișă profesională referindu-vă la criteriile de mai sus, ca și un exemplu de articol (scurt) scris de dv. pe o temă de actualitate. Cunoașterea limbii engleze, ca și specializarea într-un domeniu profesional (ex. juridic, agricultură etc.) reprezintă avantaje suplimentare.

Adresa noastră este: Biroul BBC București, Căsuța Poștală 34, Oficiul 13, București.

INSTITUTUL EUROPEAN NOUTĂȚI

Colecția ESEURI DE IERI ȘI DE AZI

Gheorghe Grigurcu Imposibila neutralitate

Cuvînt înainte de Gabriel Dimisianu

Din sumar: E posibilă neutralitatea? Colaborațiștii mai vechi și mai noi. Cine se teme de adevăr? Tăcerea nu e cel mai eficace mijloc de apărare. Manipularea valorii și altele.

Adela Hagiu Romanul poetic-filosofic

Din sumar: Amor-Amiciția. Chiasmul. Psyche. De bello. Boală. Joc. Catastrofă. Filosofie.

În aceeași colecție, în pregătire:

Thomas Carlyle, *Semnele timpului* • Henri Bergson, *Introducere în metafizică*

Ion Rațiu îl alege pe Ion Cristoiu

Ion Cristoiu, fostul director al *Evenimentului Zilei*, fost editorialist la cotidianul *National* va prelua începînd de luna viitoare conducerea publicației patronată de deputatul țărănesc Ion Rațiu. El o înlocuiește în această funcție pe redactorul-șef, Tia Serbănescu. Surse din interiorul *Cotidianului* afirmă că această înlocuire a fost făcută fără știrea redactorului-șef. Ion Rațiu s-a plîns nu de mult că ziarul *Cotidianul*, sub conducerea Tiei Serbănescu, are un accent mult prea critic la adresa partidelor din arcul guvernamental. Este de văzut ce linie va adopta *Cotidianul* sub conducerea lui Ion Cristoiu, atîta timp cît contractul de management prevede ca linia politică și publicistică să fie adoptată doar de Ion Cristoiu.

lași • Str. Cronicar Muntea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600 • Tel-fax: 032-230197
tel 032-233800 • e-mail: rtrnova@mail.cccis.ro • http://www.nordest.ro/home.htm

O epopee a căutării adevărului

La 6 martie 1998, la Uniunea Scriitorilor, a avut loc lansarea cărții-document *Luptătorii din munți. Toma Arnăuțoiu. Grupul de la Nucșoara. Documente ale anchetei, procesului, detenției, apărută la editura Vremea. Cu această ocazie au vorbit Silvia Colfescu, directoarea editurii, Lucia Hossu-Longin, Gheorghe Ceaușescu, Romulus Rusan și nu în ultimul rând Ioana Raluca Voicu-Arnăuțoiu, fiica lui Toma Arnăuțoiu. Publicăm în continuare extrase din luările de cuvânt.*

„Dacă nu ne acordați aceste documente, ne vom adresa justiției“

SILVIA COLFESCU: Prezentăm azi publicului o carte de mare importanță, o selecție de documente ale procesului, anchetei, detenției grupului de la Nucșoara și în special a conducătorului acestui grup, Toma Arnăuțoiu, locotenent în Armata Regală. Toți știam despre procesele din perioada comunistă, din auzite, din șoaptele care circulau, cu teamă, din povestirile prietenilor, rudelor, colegilor. Dar documentele nu erau cunoscute. Le-am cerut la grefa Tribunalului, unde documentele proceselor se depun și, legal, pot fi consultate de toată lumea. Am primit un răspuns sec, care ne trimitea la Ministerul Justiției. Ne-am adresat Ministerului de Justiție, care ne-a trimis la SRI. Ne-am adresat SRI-ului, care ne-a trimis către nimeni. Ni se spunea că documentele sînt acolo, dar că ele cad sub incidența legii secretului documentelor de Securitate și că le vom putea consulta peste 40 de ani și că, oricum, ele stau la dispoziția Parlamentului pentru instrumentarea procesului comunismului, adică acel proces care nici acum nu este instrumentat. Nicolae Henegariu, coproprietarul și codirectorul editurii „Vremea”, a trimis o nouă scrisoare către SRI, explicînd că dorim pentru publicare documentele Arnăuțoiu, cele ale procesului reeducării de la Pitești și cele privind-l pe Lucrețiu Pătrășcanu. A încheiat scrisoarea cu o frază care mi-a dat fiori reci: „Dacă nu ne acordați aceste documente, care în mod legal pot fi consultate de oricine, ne vom adresa justiției”. Răspunsul a venit și ni s-a acordat dreptul de a consulta documentele.

Astfel a apărut primul volum din această colecție, documentele procesului reeducării, acea mașinărie infernală de zdrobit suflete și trupuri de la Pitești, Gherla și alte închisori, pe care am reușit să-l publicăm în '95. A doua carte include documentele procesului Pătrășcanu și demonstrează cum Justiția comunistă, reorganizată de Lucrețiu Pătrășcanu – care i-a înlăturat pe toți oamenii Justiției cu școală, cu tradiție, cu caracter, și i-a înlocuit cu muncitori abia școlii –, l-a prins pe Lucrețiu Pătrășcanu ca într-un clește și l-a spulberat. A treia carte include documentele proceselor

sului Noica, Pillat, Steinhardt, Păstorel Teodoreanu, Alexandru Paleologu, Sergiu Al-George, A. Acterian ș.a.m.d., cei 22 de intelectuali de frunte aruncați în închisoare sub pretextul că au scris o carte sau o scrisoare.

Astăzi prezentăm publicului cel de-al patrulea volum. Îi mulțumim doamnei Arnăuțoiu pentru că ne-a prilejuit fericirea de a prezenta o carte atât de minunat alcătuită și revelatoare.

„Ce-aș putea face pentru părinții mei?“ „Să scrii o carte!“

LUCIA HOSSU-LONGIN: Am cunoscut-o pe Ioana Arnăuțoiu în 1991, cînd am început să pregătim primele episoade pentru „Memorialul Durerii”. În 1992 ne-am deplasat cu un grup de doamne de la AFDPR, în frunte cu doamna Dumitrescu, la închisoarea Mislea (azi un azil de bătrîni)... și am încercat, ca orice reporter, să încheie o discuție, spunînd ca nu vom lua nici un interviu, ci numai vom filma, probabil fără să se știe, prim-planuri. În film, prim-planul Ioanei Arnăuțoiu era mult mai expresiv decît toate celelalte. Am mers la Miercurea Ciuc, unde am găsit celula condamnaților pe viață, celula în

putea face eu pentru părinții mei? Eu, un om obișnuit.” (Ioana este violonistă și profesor la Conservator.) „Să scrii o carte!” „Cum să scriu? N-am nici un document. Nu știu nici măcar cum arăta mama mea”. Ioana Arnăuțoiu face parte dintr-o generație care și-a cunoscut mama din fotografii, și nu din fotografii obișnuite, ci dintr-un buletin de disecție, făcută cu aceeași încredințare și ură cu care se făcea tot ce îi privea pe luptătorii din munți, cu o cruzime neobișnuită – o disecție îngrozitoare în care, practic, s-a desfăcut și calota craniană. În acest buletin de disecție a văzut că mama ei avea în zona stomacului urma unui glonte. Pe atunci, la Ministerul de Justiție se afla un liberal, cu ajutorul căruia Ioana a putut consulta dosarele lotului Arnăuțoiu, cu mare precauție și grijă, pentru că în fiecare zi era o altă echipă la minister, care putea să-și schimbe decizia. Mai tîrziu a reușit să ia legătura cu această editură și să-și comande mai departe materialele. De asemenea, am trăit un moment foarte important în 1992, cînd am filmat interviul cu Elisabeta Rizea. Vreau să evoc aici ceva foarte important: suferința și teroarea din închisoare nu se uită și poate de aceea toți cei care vorbesc au acest sentiment al neuitării, aproape de neînțeles pentru noi, cei de azi. Totul le-a rămas în memorie: fiecare gest, fiecare cuvînt. Un prim exemplu. Eram cu un șofer care mi se dăduse de la televiziune imediat după 1989. Șoferul stătea în pragul ușii și noi filmam. Ioana stătea aproape în genunchi, pentru că Elisabeta Rizea spunea: „Tatăl tău te

Lucia Hossu-Longin, Ioana Raluca Voicu-Arnăuțoiu, Silvia Colfescu, Romulus Rusan și Gheorghe Ceaușescu la lansarea cărții

care a trăit mama sa. Am auzit mărturiile pe care nu credeam vreodată să le pot auzi, despre această femeie care ajunsese la demență pentru că i se răpise copilul pînă în doi ani de o echipă de securiști și fusese predat undeva, la un câmin despre care nu se știa în ce parte a țării se află. Maria Plop, pe numele ei de fată, care se născuse în '27, în '58 avea în jur de 30 de ani. Învîrtea zilnic o pinză care se presupune că a fost un scutec al copilului, îl așeza, aștepta... Suferința ei a fost atroce – și aici aș putea spune că femeile au fost pentru prima oară egale cu bărbății în închisorile politice. M-am întors de la Miercurea Ciuc și la București am legat o relație de prietenie cu doamna Arnăuțoiu. La un moment dat, ea mi-a spus: „Ce-aș

ducea într-o copaie din crengi de copac. Prima dată nu te-a hrănit cu lapte, ci cu ceaiuri din plante. El te ducea și mai puțin Maria, care era bolnavă”. În timpul acesta schimbam casele te și, la un moment dat, Elisabeta Rizea a întrebat, uitîndu-se la șofer: „E cine e?”. „E șoferul nostru”, i s-a răspuns. „Nu e șofer, e securist!”, a replicat Elisabeta Rizea. Cînd s-a terminat interviul, șoferul mi-a mărturisit că a lucrat în Securitate – recunoscușe imediat un om care făcea parte dintr-o lume care i-a fost perpetuu ostilă. „Memorialul Durerii” nu a făcut încă un episod consacrat luptătorilor din Munții Argeșului, pentru că am așteptat cartea Ioanei. O felicit pentru strădania și modestia cu care a lucrat.

Istorie-document scrisă, nu spusă

GHEORGHE CEAUȘESCU: Pentru prima oară avem în față documente ale rezistenței armate românești, fapt fără precedent în lagărul socialist. Unele țări au avut alte forme de rezistență – în '53, fostul RDG, în '56, Ungaria, în '68, Cehoslovacia, apoi Solidarnosti în Polonia. Dar o rezistență militară pînă în '62 nu a avut nimeni. Este necesar ca această carte să fie cunoscută, întrucît s-a încercat

cat denigrarea acestei mișcări. Take Ionescu, în faimosul discurs al „instinctului național”, depingea cît de puțin pregătită era generația lui să facă față imperativelor momentului. „Și cu toate acestea – încheie el acel discurs – pe această generație a urzit-o soarta să împlinească fapta cea mare. Ea va fi sau gropașa muncii de veacuri sau zămislitoarea unei vremi așa de frumoase, încît vedenia ei mă smerește”. Noi astăzi putem fi constructorii unei alte vremi sau „gropașii” unui ideal.

ROMULUS RUSAN: Cartea aceasta poate fi citită în multe feluri: din punct de vedere epic, este un roman; în cheie lirică, filosofică sau religioasă e o epopee a căutării adevărului; dar poate fi citită și așa cum este, ca un volum de documente. Implicit este și un protest împotriva indifferenței Justiției și a istoricilor, care nu au găsit în acești ani timp să se aplece asupra unei perioade eroice ai cărei protagoniști, luptători pentru democrație și libertate sînt inserați încă în scriptologia ca bandiți sau teroriști. E de neexplicat că Justiția nu a procedat încă la casarea acestor sentințe. Ba, în cazul lotului Arnăuțoiu, a respins un recurs în anulare înaintat acum cîțiva ani. Nu se știe de ce. Poate pentru că lotul e numeros, dar poate și pentru că nu există încă dorința de a se spune adevărul. Din punct de vedere al imaginii noastre, ca români, e dezastruos, pentru că vom fi în continuare considerați de istoriografia internațională ca niște oameni cu o istorie scrisă din legende, spusă mai mult decît scrisă. Așa cum apărăm și în cartea doamnei Durand despre istoria românilor, niște oameni care trăiesc din închipuirii, din complexe de superioritate sau inferioritate. Cartea este axată pe un segment bine conturat al rezistenței anticomuniste și merge pînă la cel mai insignifiant amănunt al vieții celor care-și căutasera în munți adevărata Românie liberă. Ea continuă și dincolo de zgura jargonului administrativ agramat al anchetatorilor și al magistraților comuniști. Sînt de față aici mulți din cei care au pornit singuri să-și scrie istoria: luptători din munți, ca domnul Gavrilă sau domnul Timaru, surorii domnului Poposu, care, de asemenea, încearcă să aducă lumină asupra documentelor lăsate de fratele lor. Îi mulțumim foarte mult Ioanei, care, născută în munți, scăpată printr-un miracol, trecută prin ani în care nu știa cine este, a reușit să trezească istoria părinților ei și a celor care erau alături de ei.

IOANA RALUCA VOICU-ARNĂUȚOIU: O carte de documente pune la o încercare nu ușoară pe cel care îi parcurge paginile, solicitîndu-i atenția, capacitatea de cuprindere, de înțelegere și nu în ultimul rînd imaginația (pentru că trebuie să ne imaginăm felul în care decurgeau acele anchete). Nu cred că există o imagine mai bună, mai zguduitoare a epocii: avem la îndemînă totul, începînd de la date și modul în care sînt consemnate. Nici n-ar trebui un comentariu, decît atenție și dorința de a înțelege cît mai mult. Doamna Lucia Hossu-Longin spune că fac parte dintr-o generație a memoriei... Nu cred că este așa. Eu m-am folosit de memoria vieții normale.

Pagină realizată de Alice Taudor

A apărut catalogul *Experiment in arta românească după 1960*. Pornind de la impactul neo-avangardei internaționale în mediul artistic românesc, catalogul ilustrează și analizează creația artistică novatoare în artele vizuale, teatru, film, literatură, dans,

CRONICĂ DE CARTE

DAN. C. MIHĂILESCU

Traduceri în Femartie

Suferințele bietului mecanism

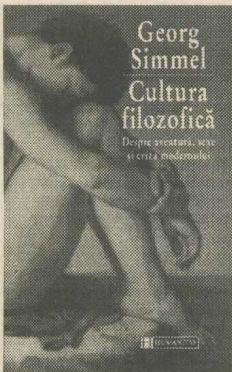
Adevărul este că, ușor-ușor, ajungi să te îngrozești de unul singur: când vei citi și când vei scrie despre măcar jumătate din ce simți nevoia să? Când vei avea curajul să lași de-o parte, măcar pentru un an, doi, cărțile celorlalți și să-ți aduni între coperti propriile obsesii, amăgiri și tristeți răzbutătoare? Când te vei simți în stare să depășești fixația cronică la cărți exclusiv românești și să dedici pagina de față unor Jünger, Simmel, Soljenițin, Ortega y Gasset sau Joseph de Maistre, publicați aici și acum, cu merchez ori la întâmplare?

Nu sîntem mașini de citit, ci doar niște biete mecanisme autoiluzionate întru profesionalismul fără suflet, iată concluzia grație căreia am hotărât să dedic două articole citorva traduceri apărute în iarna/primăvara aceasta. Recunosc, terminasem de citit *Anatomia mistificării* de Stelian Tănase, însă dimineața rezervată cronicii m-a prins năuc, neștiind de unde să apuc, adică de la ce fir să descos așa o labirintică textură. În plus, am găsit printre martorii acuzării de acum treizeci de ani (un om plantat, deci, încă de atunci în grădina cu informatori) o doamnă alături de care am petrecut multe ceasuri de taifas plăcut într-o familie de foști deținuți politici...

Pauză de respirație, așadar, mentală și cronicărească. Pe de altă parte, mă simt oarecum obligat să spun că, după *Anatomia mistificării*, voi recenza succesiv aici romanele lui Radu Aldulescu (*Istoria eroilor unui ținut de verdeață și răcoare*), Alex Mihai Stoenușcu (*Misiunea dominicană*), Dan Stanca (*Apocalipsa aminat, Ultima biserică*) și Ion Manolescu (*Alexandru*), culegerile de articole și eseuri *Oglinda spartă. Teatrul românesc după 1989*, de Marian Popescu, și *Modernitatea ultimă*, de Caius Dobrescu, după cum vor forma obiectul unei prezentări aparte ultimele cinci apariții editoriale ale Fundației Academiei Civice. În același timp, dau tircoale volumelor de proză semnate de Paul Tumanian (*Urma scapă turma*), Radu Sergiu Ruba (*Contrabanda memoriei*), Ruxandra Cesereanu (*Purgatoriile*), Dana Gheorghiu (*Maja desnuda*), Alexandru Titu (*Șoimul pelerin*), Stelian Țurlea (*Fă-ți patul și dormi*), Aurora Dumitrescu (*Să-i spunem Wanda*), Diana Turconi (*Mica prăvălie cu orori*), ca să nu mai pun la socoteală cărți cu țepi atrăgători pentru un sobolan „interbelic” ca mine, precum volumul colectiv îngrijit de Alexandru Zub la editura Universității „Al.I. Cuza” din Iași, *Identitate și alteritate*, culegerea de dileme ale „extremistului de centru” Radu Cosașu, *Insistarea la noi, pe Boteanu, ori Cum este posibilă filosofia în estul Europei?*, de Ștefan Afloroaei. Bașca nou tom de jurnal, *Cap și pajură*, al lui Livius Ciocărlie.

Cite titluri sînt? Să le numărăm. Vreo douăzeci, ceea ce înseamnă că vom fi ajuns cu săptămînile de cronică pînă prin septembrie... Biet mecanism cronicăresc, elern defazat dacă te vrei serios, veșnic văduvit de plăceri personale în numele misiei colective (!) și căuțind zadarnic o direcție, invariabil aiurit de indicatoare.

„Ce se mai traduce serios pe la noi?”

Este întrebarea pe care – ciudat – mi-o adresează aproape simultan doi prieteni stabiliți, unul, în SUA, celălalt în Franța. Cică de bine, de rău apar cronici/recenzii/semnale la cărțile românești, dar ei nu au unde să vadă care-i „dinamica traducerilor” și „ce zone sînt favorizate” (adică, mă-nțelegi, zona americană sau cea europeană? sîntea sau dreapta? etc.). Asta cam așa e: cu pagina dedicată traducerilor în *România literară*,

cu manșetele din *Lucașfăruș*, notițele sporadice din cotidiene (unde cultura este, calitativ și cantitativ, pe sfert cît sportul), cu titlurile selectate de Adriana Bittel în *Formula AS* și bruma de semnale din lunarele culturale – nu prea are omul, mai ales românul din străinătate, unde să-și formeze perspectiva.

Pe scurt, iată ce am adunat eu mai important de o lună, două încoace. În cele ce urmează, vor fi titluri de

cărți serioase, adică **metaliteratură**. Săptămîna viitoare vor fi tot serioase, dar **literatură propriu-zisă**.

În capul listei (totalmente subiective, desigur) e de așezat apariția lui Georg Simmel (*Cultura filozofică. Despre aventură, sexe și criza modernului*) la Humanitas, traducere de Nicolae Stoian și Magdalena Popescu-Marin. Simmel nu a mai fost publicat la noi, dacă nu mă înșel, din 1978, cînd Grigore Popa i-a tradus la Meridiane cartea despre Rembrandt. Simmel, figură de lojă a lebensfilozofiei, este o comoră pentru apetitul metafizico-senzorial al adolescentului firoscos, însingurat și tragic. „La douăzeci de ani era dumnezeul meu”, îi mărturisea Cioran lui Wolf Aichelburg în decembrie 1970. „Aici (în Franța, n.n.) nu l-a citit nimeni, continuă Cioran. Același ignoranță ca și în cazul acestui nebul de Weininger, a cărui influență asupra lui Freud și Hitler – ingrații lui discipoli – este evidentă”.

LEV ȘESTOV

Filosofia tragediei

EDITURA UNIVERS

șevismul. Un text din 1920, care începe brusc, brutal și definitiv („cinci ani de război ne-au deprins cu toate grozăviile. Dar ceea ce se petrece acum în Rusia este ceva mult mai îngrozitor decît un război. Acolo oamenii lichidează nu numai oameni, ci și propria lor patrie”) și se încheie, interogativ, la fel: „Este dat oare Occidentului să devină victima iluziilor și să împărtășească soarta Rusiei, sau destinului îi sînt suficiente nenorocirile oamenilor?”. Bună întrebare și pentru noi, acum, la ora de semnat tratate și cînd cu dichis se joacă *Petrul* lui Zografi la Bulandra...

La Humanitas, încă trei volume în colecția „Maeștrii spiritului”: *Kant* (de Roger Scruton, trad. Laurențiu Staicu), *Freud* (de Anthony Storr, trad. Vlad Russo) și raționalistii (*Descartes, Spinoza, Leibniz*), de John Cottingham (trad. Laurențiu Ștefan-Scarlat). Lor li se adaugă *Lección despre Platon*, de Hegel (trad. Radu Gabriel Părvu). Titluri și autori care se leagă eficient, fie și în ultimă instanță, de cartea lui Thomas Laqueur, *Corpul și sexul de la grecii la Freud* (trad. de Narcis Zărnescu), carte șocantă pentru cine judecă pudic lumea idelilor. Un fel de filosofie anatomică, sau anatomie filozofică, a pederastiei ca Weltanschauung, unde in-disocierea sexuală reduce pînă aproape de zero distanța dintre metafizică și... clitoris!

Serios, la fel de serios

Dacă descoperirea filozofică a sexualității poate produce oarecare panică, atunci să trecem repede la un titlu de referință din istoria mentalităților: *Păcatul și frica. Culpabilitatea în Occident (secolele XIII-XVIII)*, de Jean Delumeau, editura Polirom, trad. Mihai Ungureanu, Liviu Papuc, postfață de Alexandru-Florin Platon. Infuzată religios, dar nu fără motivație politică și chiar economică, conștiința occidentală a păcatului (catolici și protestanți) este analizabilă deopotrivă psihic și sociologic. În orice caz, dincolo de valoarea documentară și analitică a demersului (lui Jean Delumeau i s-au tradus la noi și *Frica în Occident, Civilizația Renașterii, Grădina desfătărilor*), există aici o zonă largă de interes în stricta-ne actualitate, și anume în senzația acută – și tot mai larg resimțită – de instabilitate, frică de anarhie, orbecăială, de perplexitate amestecată cu violență, de revoltă amestecată cu umilință, degradare, promiscuitate morală și gust pentru morbidul grotesc.

Și dacă tot ne-a dat *Păcatul și frica*, editura lui Silviu Lupescu ne dă și *Iertarea*, o carte din 1967 a bergsonianului Vladimir Jankélévitch, cunoscut la noi în special prin *Ironia* (1936). *Iertarea* este un eseu cu subtextele și chei antirasiste, de la vina adamică la culpa na-

zistă, punînd în paralel tenacitatea răzbutătoare din legea talionului, ca impuls originar, cu ambiguitatea scuzei, natura circumstanțelor, posibilitatea împăcării și, în final, ceea ce rămîne ca vinovăție imprescriptibilă. Iată ultimele rînduri ale cărții: „Misterul răutății ireductibile și inimaginabile este simultan mai tare și mai slab, mai slab și mai tare decît iubirea. De aceea, iertarea este ca răutatea de tare; dar nu este mai tare decît ea”.

Jean Delumeau

Păcatul și frica

Culpabilitatea în Occident (secolele XIII-XVIII)

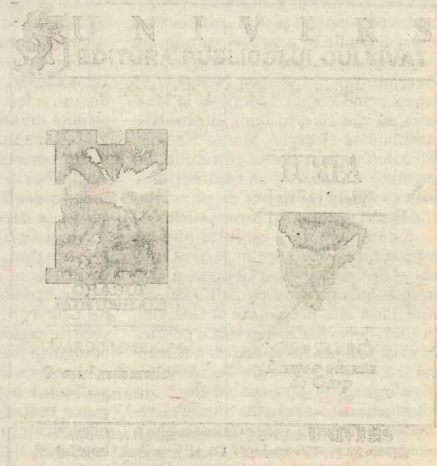
Politici, teorii, angoase

Două titluri noi la Humanitas, într-o serie („Societatea civilă”) răsfățată pe drept cuvînt cîndva, dar cam oropsită în ultima vreme: *Capitalismul și istoricii*, de F.A. Hayek, trad. de Dragoș Aligică și Sorin Ioniță, și *În căutarea unei lumi mai bune*, de Karl R. Popper, trad. Anca Rădulescu.

Popper a mai fost editat la Humanitas, în 1993, cu celebra-i *Societate deschisă*. Conferințele și eseurile acestui socialist rezonabil, reunite în volumul din 1984, se ocupă de cunoașterea și modelarea societății, de ignoranță și iluminism, declarînd (în 1958, ce-i drept) că nu are „cîtuși de puțin de a face cu Spengler”, pe care îl consideră „nu numai un fals profet al unui presupus declin, ci și simptomul unui declin real” (v.p. 219), ceea ce mă face să mă întreb o dată mai mult de ce lipsește Spengler și Schopenhauer din librăriile noastre post '89. Cît despre F.A. Hayek, el editează aici texte de T.S. Ashton, L.M. Hacker, W.H. Hutt și B. De Jouvenel, de la începutul anilor '50, dar taman bune (nu glumesc deloc) pentru **contorsionismul** economic și politic de azi. Cel mai plăcut lucru de aici e să vezi cum se desiră pînă la spulberarea mitul industrialismului ca prăbușire a maselor proletare, în vreme ce totul a fost invers: revoluția industrială (în Anglia „capitalismului primitiv”) ca virtualitate a consumismului... Și iar te gîndești ce dibaci au exportat englezii proletarianismul la nemți, de unde a ajuns în Rusia bolșevică, pentru a ne prăpădi pe toți.

Mă rog. Dinspre textele editate de Hayek se poate pleca, între altele, către naționalism sau cosmopolitism. Semnalează, adică, încă două titluri: *Elogiu cosmopolitismului*, de Guy Scarpetta (ed. Polirom, trad. Petruța Spinu) și *Națiuni și naționalism din 1780 pînă în prezent. Program, mit, realitate*, de E.J. Hobsbawm (ed. Arc, Chișinău, trad. Diana Stanciu). Primul capitol la Scarpetta se numește „Ruinele internaționalismului”, dar avem pagini despre iacobinism, despre Soljenițin, Ezra Pound, Kafka, Artaud, Beckett, adică despre diverse fațete ale dezrădăcinării, ruperii, disidenței etc., după cum există pagini incitante privind antiamericanismul francezilor, alfit de profund încît el „explică strania unanimitate a clasei politice franceze în compromisul perfect cu ceea ce este astăzi (1981, n.n.) Partidul comunist”.

Multe perspective, prejudecăți și amăgiri – inclusiv filozofice –, mai cu seamă în privința României, fac destul de inconfortabilă lectura cărții lui Hobsbawm. Prefața lui Andrei Pippidi se luptă îndeajuns cu teoria României ca stat multinațional, ca și cu alte vechi – și mereu reiterate – clișee pe care le folosesc și cele mai recente documentare TV (canalul Discovery, de pildă). Vom mai avea prilejul să vorbim despre asta.

NICOLAE FILIPESCU

Bazinul petrolifer din regiunea Caspică și politica fierbinte din Caucaz

Conflictele geopolitice asociate cu dezvoltarea exploatarea zăcămintelor de petrol și gaze din regiunea Mării Caspice se intensifică amenințător. Interesele regionale ale puterilor occidentale și ale centrelor economice asiatice se confruntă direct cu interesele Rusiei, Iranului și Turciei. Rezervele de petrol din țările care formează bazinul caspic (Azerbaidjan, Kazahstan, Turkmenistan) sunt estimate la peste 150 miliarde de barili (25 trilioane de litri) și au o valoare de peste 1 trilion de dolari.

Țările dintre Marea Caspică și Marea Neagră au fost încheiate de-a lungul istoriei în conflicte etnice, naționale și religioase. În perioada actuală, tensiunea regională este exacerbată de lupta pentru participarea la exploatarea zăcămintelor petrolifere și pentru controlul asupra mijloacelor de transport spre piețele internaționale. Țările exportatoare de petrol și clienții acestora vor investi în viitorul apropiat sume uriașe în construcția conductelor necesare. Traseul viitoarelor conducte este determinat nu numai de criteriile geografice și tehnice, dar mai ales de considerente politice și de securitate.

Georgia

În noaptea de 9 februarie 1998, la Tbilisi, un grup de comando a atacat mașina în care se afla Eduard Șevarnadze, președintele Republicii Georgia (și fost ministru de Externe în guvernul sovietic din perioada lui Gorbačov). Șevarnadze a supraviețuit în mod miraculos. Atentatul a declanșat o avalanșă de discuții precipitate în Consiliul Național de Securitate și la Departamentul de Stat american. Consiliile de administrație ale companiilor americane cu interese în Caucaz s-au întrunit în Texas, la sediile centrale, pentru a evalua consecințele. Georgia este o țară importantă în planurile occidentale.

Calea cea mai directă de transport de la cimpurile petrolifere de la Baku spre căile maritime internaționale este prin Georgia, la Marea Neagră. Un alt avantaj al unui astfel de transport direct este că Georgia, fiind o țară mică, nu va avea interes și nici nu-și va permite să-i șantajeze pe destinații cu oprirea transportului de țiței pentru scopuri politice sau ambiții globale. Guvernul georgian și Șevarnadze personal au pledat insistent (cu acordul deplin al azerilor) ca una din conductele principale de transport din Azerbaidjan (la Marea Neagră) să treacă prin Georgia. Liderii de la Moscova nu văd cu ochi buni alternativa Azerbaidjan-Georgia-Marea Neagră. Ei ar dori ca transportul petrolului din regiunea Caspică să se facă exclusiv prin conducta existentă de pe teritoriul Rusiei spre portul Novorosiisk.

Este clar că dacă recentul atentat asupra lui Șevarnadze ar fi avut succes, el ar fi destabilizat Georgia și ar fi înclinat balanța în favoarea Rusiei. De când a fost ales președinte al Georgiei, în 1991, Șevarnadze a urmat o politică externă independentă de cea a Moscovei și a deschis țara spre Occident. Pe plan intern, el a reușit să iasă din mlaștina postcomunistă. Succesul reformei în Georgia este impresionant, economia a crescut în 1997 cu 10%.

Atacul împotriva lui Șevarnadze a fost organizat foarte metodic și a fost executat de experți în operații de „co-

mando”. Dintre atacanți, numai unul a fost ucis. Asupra lui s-a găsit un pașaport rus. Președintele comitetului parlamentar georgian pentru Justiție, Mihail Sakasvili, îi suspectează pe ruși pentru organizarea atentatului: „În Georgia, nu avem un grup de asasini capabili să conducă un asemenea atac împotriva președintelui. Tbilisi nu este un oraș unde s-ar putea forma o unitate care să execute o operație de acest gen și să dispară prompt, fără urmă”. De fapt, acesta nu a fost primul atentat împotriva lui Șevarnadze. În 1995, el a fost rănit într-un atac organizat de fostul său șef de securitate, Igor Geogadze, care, după eșuarea atentatului, a fugit în Rusia. Moscova a refuzat să-l extrădeze. Șevarnadze a declarat, de altfel, la televiziune că are știință că unele persoane influente de la Kremlin ar dori să-l elimine: „Nu mi se iartă Afganistanul, Europa Răsăriteană, reunificarea Germaniei, dezintegrarea URSS și lupta pentru independență a Georgiei”.

Moscova nu a renunțat niciodată la dorința de a controla regiunea Caucazului. Rusia a ațîțat conflictele interetnice din Georgia și le-a folosit ca pretext pentru a forța Georgia să reintre în CSI și să accepte staționarea de trupe rusești pe teritoriul ei. În 1992 și 1993, minoritatea abhază din Georgia, susținută de Rusia, a încercat să se desprindă de Georgia prin conflict armat. Avioanele rusești au participat direct, de partea abhazilor, în războiul civil împotriva georgienilor. În mod similar, Moscova i-a instigat împotriva guvernului georgian și i-a ajutat direct cu arme pe separatiștii din Osetia de Sud. Rusia încearcă în continuare să forțeze Georgia și Azerbaidjanul să reintre în zona ei de dominație. Aceste două foste republici sovietice au rămas însă independente, au dezvoltat relații apropiate cu puterile occidentale și împreună ar putea forma un culoar independent pentru transportul de petrol spre vest.

Rusia și aliații săi au intensificat tensiunea în Caucaz și încercând să dicteze evoluția politică și economică din regiune prin acte de ostilitate, amenințări și intervenții directe în țările vecine.

Azerbaidjan

De la obținerea independenței, prin dezmembrarea Uniunii Sovietice, Azerbaidjanul, sub conducerea autoritară a președintelui Aliiev, și-a consolidat identitatea națională. Aliiev, 74 de ani, a fost general KGB. Nu are instincte democratice, a intimidat opoziția, cenzurează mass-media și nu respectă normele societății civile. Și totuși, Aliiev a urmat o politică externă independentă de Moscova și a stabilit contacte directe cu Statele Unite și Europa Occidentală. Anul trecut, la Washington, Aliiev a semnat acorduri de prietenie cu SUA și a acordat contracte exclusive companiilor americane Chevron, Exxon, Mobil și Amoco pentru exploatarea țițeiului din Azerbaidjan și din Marea Caspică.

La 4 februarie 1998, la Baku, sub podiumul de la Palatul Tineretului, cu puțin înainte de ținererea discursului președintelui Aliiev, s-a descoperit o bombă. A fost dezamorsată înainte de a exploda. La numai câteva zile după această încercare de atentat, autoritățile azeri au interceptat un trans-

port masiv de arme rusești destinate Armeniei. Liderii de la Baku rămân foarte circumspecți față de intențiile Rusiei de a controla fluxul de petrol extras din Azerbaidjan. Vafa Gulzade, consilierul pentru politică externă al președintelui Aliiev, s-a exprimat astfel într-o convorbire cu un reporter american: „Voi americanii sînteți naivi în relațiile cu Rusia. Noi știm că Moscova intenționează să provoace conflicte interetnice, interstatale și religioase pentru a menține regiunea Caucazului într-o instabilitate perpetuă, justificîndu și astfel intervențiile și rolul de gardian al păcii în regiune”.

Liderii azeri sînt convinși că Moscova va face eforturi mari pentru a preveni transportul petrolului din bazinul Caspic prin Georgia, direct la Marea Neagră, evitînd astfel Rusia la nord și aliații Rusiei la sud, Armenia și Iranul.

Armenia

Președintele „moderat” al Armeniei, Levon Ter-Petrosian, a fost recent „înlăturat” printr-un puci care l-a adus la putere pe primul-ministru Robert Kocharian, un lider mult mai pe placul Rusiei. Kocharian a fost considerat favorit în alegerile prezidențiale din 16 martie 1998. Întrebat ce crede despre evenimentele de la Erevan, președintele Elțin a răspuns că „Armenia este o țară ortodoxă aflată în sfera rusă de interese strategice, unde va trebui să rămână și în viitor”. Armenia, din motive istorice impletite cu dispute teritoriale și intoleranță religioasă, este un dușman înverșunat al Azerbaidjanului. Tensiunea dintre cele două țări este aproape explozivă. Kocharian a amenințat deja că nu va permite nici unui baril de țiței azer să ajungă pe piața mondială. Armenia a fost înarmată masiv și clandestin de Moscova și a fost încurajată să anexeze prin forță regiunea Nagorno-Karabakh din Azerbaidjan. Confruntarea militară azero-armeană, între 1988 și 1994, s-a sfârșit sub presiune internațională, cu un armistițiu fragil. Conform unui raport al Dumei de Stat din 1997, guvernul rus a furnizat recent Armeniei echipament militar greu în valoare de un miliard de dolari. Între altele, rachete balistice Scud, 84 de tancuri T-2 și 72 de tunuri.

Primejdia reînnoirii războiului azero-armean este mare. De exemplu, dacă Armenia atacă și ocupă localitatea Yeolah, aflată la numai 30 km de linia de „armistițiu”, construirea conductei independente de transport al țițeiului Azerbaidjan-Georgia ar putea fi compromisă. Deși Yeolah are numai 50.000 de locuitori, este un centru nodal de drumuri și cale ferată care leagă Georgia de Azerbaidjan. Dacă ar cădea în minile armenilor, artera principală de aprovizionare a Azerbaidjanului prin Georgia ar fi blocată. Politica beligerantă și alianța strînsă cu Rusia au spulberat speranțele de independență și prosperitate pentru Armenia postcomunistă. Economia armeană este într-o stare deplorabilă. Șomajul este în jur de 45%. Granițele cu Turcia și Azerbaidjan sînt închise.

Americanii de origine armeană fac eforturi mari să saboteze relațiile azero-americane. Șansele lor de succes rămîn însă mici, deoarece Armenia, în acord cu Rusia, acționează clar împotriva intereselor SUA în regiunea Caucazului.

Iran

Republica Islamică a Iranului se arată nemulțumită de parteneriatul dintre SUA și Azerbaidjan. Faptul că „Marele Satan”, cum a fost botezată America de Ayatollahul Khomeini, ajută Azerbaidjanul musulman să devină o țară independentă îi neliniștește pe liderii teocrați de la Teheran. Președintele Aliiev nu pare să tolereze fundamentalismul religios promovat de Iran: „Noi sîntem musulmani, dar nu vom permite niciodată ca țara noastră să devină un stat islamic”. În 1996, Aliiev a sprijinit votarea unei constituții seculare care impune separarea între religie și stat. A interzis activitatea Partidului Islamic din Azerbaidjan. Acest partid, finanțat și susținut de Iran, s-a aliat cu dușmanii armeni și a luat partea Rusiei în disputele cu privire la împărțirea Mării Caspice pentru exploatarea de petrol.

Moscova și Teheranul și-au descoperit interese comune în efortul de a diminua prezența americană în regiunea Caucazului și a Asiei Centrale. De asemenea, Rusia și Iranul sînt alarmate de creșterea influenței regionale a Turciei, care are o comunitate culturală și de limbă cu Azerbaidjanul, are un guvern cu tradiție seculară și este membră în NATO.

Concluzii

Conflictele politice și de securitate din Caucaz sînt amplificate de interesele adverse ale puterilor interesate să participe la exploatarea zăcămintelor de petrol și gaze din bazinul Caspic.

Rusia și Iranul, cu participarea Armeniei, au format o alianță strategică și politică prin care încearcă să minimalizeze pătrunderea occidentalilor și influența Turciei în Caucaz. Azerbaidjanul și Georgia s-au aliniat cu țările din NATO și promovează alternativa transportului de țiței prin Georgia la Marea Neagră. Persoane influente de la Moscova recomandă deschis o politică destabilizatoare în țările din Caucaz pentru a justifica și a menține prezența dominantă a Rusiei în această regiune. În ultima vreme, tensiunea regională a crescut simțitor. Se aud amenințări și se întrevăd concentrări de arme, instigări la conflicte, lovitură de stat și atentate asupra liderilor in-comozi.

Evenimentele recente și intențiile declarate sau nu ale forțelor responsabile de creșterea tensiunii regionale ar putea determina o perioadă tulbură și violentă în Caucaz.

Redactor-șef: **GABRIELA ADAMEȘTEANU**
Redactor-șef adjuncți: **RODICA PALADE**
Publicist comentator: **ANDREI CORNEA**
Grafician: **DAN PERJOVSCHI**

Contabil șef: **ALINA CORBU**; Șef distribuție marketing-distribuție: **MIRCEA VLAD IONESCU**; Asistent marketing-publicitate: **Mihaela CUCU**; șef departament social: **IULIAN ANGHIEL**; șef departament cultural: **IOANA IERONIM**; Redactori: **DAN HERA** (economie, istorie), **AURELIAN CRĂCIUN**, **SANDU IORDACHE**, **ALICE TAUDOR**

Secretariat: **Gabriela Vascoenco**
Difuzare, abonamente: **Constantin Satalla**, **Alexandru Petrea**; Corectură: **Rodica Toader**, **Mara Stefan**
Casierie: **Mihaela Antonescu**

Rubrici: **SERBAN ORESCU**, **EMIL HUREZEANU**, **STELIAN TANASE**, **H.-R. PATAPIEVICI**, **DAN PAVEL**, **RADU CALIN CRISTEA**, **CRISTIAN PREDA** (comentarii politice); **N. RADULESCU DOBROGA** (ecologie); **MARIANA CELAC** (viață urbană); **DAN C. MIHAILESCU** (cronica literară); **MAGDA CĂRNECI** (cultură); **IRINA COROIH** (cronica de teatru).

București consultativ: **22**: **MONICA IOVINESCU**, **VIRGIL IERUNCA**, **MIRIA SORA**, **SERBAN PAPA-COSTEA**, **SORIN ALEXANDRESCU**, **MIRCEA MARIN**, **MIRINA BERINDEI**, **VIADIMIR IISMANEANU**, **GABRIEL ANDRESCU**, **SORIN ANTOH**, **H.-R. PATAPIEVICI**

Titlul și Programul Redacției: Tehnoredactare computerizată: **22**.
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08
e-mail: r22@r22.sfos.ro,
http://www.dntb.ro/22/

Responsabil de număr **Aurelian Crăciun**

ISSN-1220-5761